

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΜΕ ΘΕΜΑ

«Βιώσιμη Ανάπτυξη και Κλιματικές Αλλαγές»

Με ομιλήτή τον Βρετανό οικονομολόγο και ακαδημαϊκό
Sir Nicholas Stern

Τετάρτη 26 Νοεμβρίου 2008, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΜΕ ΘΕΜΑ: «ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ»

**Με ομιλήτη τον Βρετανό οικονομολόγο και ακαδημαϊκό
Sir Nicholas Stern**

Τετάρτη 26 Νοεμβρίου 2008, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ
«ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ»
ΤΕΤΑΡΤΗ 26 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2008, ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
σε συνεργασία με το MEGARON plus

› ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ευθύμιος Ο. Βιδάλης, Πρόεδρος Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,
Διευθύνων Σύμβουλος S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.

› ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ιωάννης Μάνος, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου «Οι Φίλοι της Μουσικής».

› ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Πρόεδρος ΣΕΒ.

› ΟΜΙΛΙΑ Sir Nicholas Stern

«A Global Deal on Climate Change and the Role of Business»

(Μία Παγκόσμια Συμφωνία για τις Κλιματικές Αλλαγές και ο Ρόλος των Επιχειρήσεων).

ΠΑΝΕΛ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

› Sir Nicholas Stern

› Ευθύμιος Ο. Βιδάλης, Πρόεδρος Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Διευθύνων Σύμβουλος S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.

› Χρήστος Ζερεφός, Ακαδημαϊκός, Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Πρόεδρος Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών.

› Δημήτρης Καραβέλλας, Διευθυντής WWF Ελλάς.

› Δημήτρης Παπαλεξόπουλος, Διευθύνων Σύμβουλος της TITAN Α.Ε. Τσιμέντων.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Χαρίδημος Κ. Τσούκας, Ph.D., Καθηγητής Οργάνωσης & Διοίκησης στην Ερευνητική Θέση «Γεώργιος Δ. Μαύρος»
ALBA Graduate Business School.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ευθύμιος Ο. Βιδάλης, Πρόεδρος Συμβουλίου ΣΕΒ
για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη,
Διευθύνων Σύμβουλος S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε.

Αξιότιμοι κυρίες και κύριοι προσκεκλημένοι μας σε αυτή την αίθουσα, όπως και άλλοι φίλοι που παρακολουθείτε μέσω οθόνης σε διπλανές αίθουσες, σας καλωσορίζω και σας ευχαριστώ όλους για την παρουσία σας στην εκδήλωση που διοργανώνει ο ΣΕΒ, σε συνεργασία με το MEGARON plus, με θέμα: «Βιώσιμη Ανάπτυξη και Κλιματικές Αλλαγές» και με ομιλητή το διάσημο Βρετανό οικονομολόγο και ακαδημαϊκό Sir Nicholas Stern.

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή για όλους εμάς να έχουμε απόψε κοντά μας μια προσωπικότητα που έχει συνδεθεί παγκοσμίως με τη μελέτη των επιπτώσεων του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής, τόσο στην οικονομία, όσο και, κυρίως, στην προσπάθεια αφύπνισης για την απολύτως επείγουσα ανάγκη επίλυσής του σε διεθνές επίπεδο.

Η σημερινή μας εκδήλωση είναι σημαντική και για άλλους δύο λόγους: Αποτελεί την πρώτη δημόσια εκδήλωση του νεοϊδρυθέντος Συμβουλίου του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, του οποίου έχω την τιμή να ηγούμαι και ένας από τους βασικούς στόχους του Συμβουλίου μας

είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση πάνω σε κρίσιμα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης. Σήμερα, ξεκινάμε, πιθανώς, με το σημαντικότερο, την κλιματική αλλαγή.

Επίσης, η σημερινή μας εκδήλωση σηματοδοτεί την έναρξη μιας γόνιμης συνεργασίας με τον ήδη καταξιωμένο θεσμό του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, MEGARON plus, που αποτελεί πραγματικά έναν καινοτόμο, για την ελληνική πραγματικότητα, θεσμό με πολύμορφο πρόγραμμα δραστηριοτήτων, που προσελκύει νέα ακροατήρια από ευρύτερους γνωστικούς και επαγγελματικούς χώρους.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Λαμπράκη για την ευγενική υποστήριξή του στη σημερινή εκδήλωση.

Και τώρα, έχω την τιμή να καλέσω στο βήμα τον κ. Ιωάννη Μάνο, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου «Οι Φίλοι της Μουσικής», ψυχή του θεσμού MEGARON plus, για να απευθύνει έναν χαιρετισμό. Σας ευχαριστώ και καλωσορίσατε και πάλι.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Ιωάννης Μάνος, Μέλος Δ.Σ. Συλλόγου «Οι Φίλοι της Μουσικής»

Κύριε Πρόεδρε του ΣΕΒ, κύριε Πρόεδβη, κύριοι Βουλευτές και Ευρωβουλευτές, κυρίες και κύριοι, αγαπητές και αγαπητοί φίλοι. Θα ήθελα, καταρχάς, εκ μέρους του Προέδρου του Μεγάρου, κ. Χρήστου Λαμπράκη, να σας καλωσορίσω σε αυτή την εκδήλωση που οργανώνεται από τον ΣΕΒ σε συνεργασία με το MEGARON plus και την ευγενική συμβολή του Ιδρύματος Λαμπράκη.

Να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον Πρόεδρο του ΣΕΒ, κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλο, για τη συνεργασία αυτή που, πιστεύω, ασφαλώς, θα έχει μέλλον και ιδιαίτερα τον κ. Ευθύμιο Βιδάλη με τον οποίο προσεγγίσαμε το αντικείμενο της σημερινής εκδήλωσης, αλλά και άλλα ζητήματα που στο μέλλον μπορεί να εμβαθύνουν, να διευρύνουν και να επισφραγίσουν αυτή τη συνεργασία.

Η εκδήλωση αυτή, όπως ελέχθη, εντάσσεται σε αυτό που ονομάζουμε εδώ και τρία χρόνια «MEGARON plus». Δηλαδή εκθέσεις, συζητήσεις, φόρα, κριτική σκέψη, αναζητήσεις, σχετικά με τα μείζονα προβλήματα της κοινωνίας, όχι μόνο της ελληνικής, αλλά και διεθνώς.

Απευθυνόμαστε πράγματι, όπως είπε ο κ. Ευθύμιος Βιδάλης, σε ευρύτερα ακροατήρια από ευρύτερους κοινωνικούς χώρους και ειδικότερα, σε νέους ανθρώπους και νομίζουμε ότι είμαστε σε καλό δρόμο αν σκεφτεί κανείς ότι σήμερα, τρία χρόνια μετά –το λέω πολλές φορές

με τον κίνδυνο να καταστώ μονομανής και μονότονος– περισσότεροι από 300.000 συμπολίτες μας και νέοι άνθρωποι, έχουν παρακολουθήσει αυτές τις συναντήσεις.

Σήμερα, έχει ιδιαίτερη σημασία για μας το γεγονός ότι υποδεχόμαστε τον Sir Nicholas Stern, του οποίου οι απόψεις για τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών στην κοινωνία και στην οικονομία, αποτελούν πλέον ένα δεσπόζον σημείο αναφοράς.

Θα προσθέσω, τελειώνοντας, ότι σε μια εποχή κρίσεων που ζούμε, κρίση χρηματοοικονομική, κρίση πιστωτική, κρίση ηθική, αλλά και κρίση κοινωνική, οι απόψεις του Sir Nicholas Stern δείχνουν τόλμη, κοινωνική ευαισθησία και πολιτική εντιμότητα, ακριβώς γιατί στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία με την έλλειψη θεσμικών αντιβάρων δημιουργούνται, όχι μόνο κοινωνικές ανισότητες και μείζονες κρίσεις, αλλά και επιπτώσεις αρνητικές στο περιβάλλον σε όλες τις εκφάνσεις του: τη διαχείριση του ύδατος, τις κλιματικές συνθήκες, τη διατροφή. Με όλα αυτά τα στοιχεία, αισθανόμαστε ιδιαίτερη χαρά και τον ευχαριστούμε για την παρουσία του εδώ σήμερα.

Και παρακαλώ τον Πρόεδρο του ΣΕΒ, κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλο, να λάβει το λόγο.

Σας ευχαριστώ.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

Δημήτρης Δασκαλόπουλος, Πρόεδρος ΣΕΒ

Καλησπέρα σας κυρίες και κύριοι,

Σήμερα, μοιραζόμαστε όλοι μαζί, εδώ, μετά από πρωτοβουλία του ΣΕΒ, την ιδιαίτερη τιμή και χαρά να φιλοξενούμε στην Ελλάδα το Λόρδο Stern. Πριν από περίπου δύο χρόνια, η έκθεσή του για τις επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη προξένησε φόβο, έκπληξη, αντιρρήσεις. Την υποδέχτηκε καταιγισμός επαίνων, ενώ δεν έλλειψε και η κριτική –ιδιαίτερα σκληρή μερικές φορές. Με το χρόνο, όμως, οι εξελίξεις τον δικαιώνουν. Ελάχιστοι είναι πλέον αυτοί που αμφισβητούν την ευρύτερη σημασία και τις επιπτώσεις από την αλλαγή στις κλιματολογικές συνθήκες. Η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών σ' όλο τον κόσμο, σταδιακά πείθεται ότι οι αλλαγές αυτές είναι δραματικές. Ότι η έκταση και η ταχύτητά τους επιφέρει αναπάντεχες επιπτώσεις με αναπάντεχη γρηγοράδα. Και ότι έχουμε χρέος να παρέμβουμε. Ήδη, έχουμε καθυστερήσει. Η συχνότητα εμφάνισης ακραίων φαινομένων εντείνεται –και το κόστος τους αυξάνεται. Απαιτείται μία ολοκληρωμένη και παγκόσμια πολιτική για να σταθεροποιήσει την κατάσταση και να αποφευχθούν τα χειρότερα.

Η έκθεση του Sir Nicholas Stern αποτελεί την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια να εξεταστούν οι συνδυασμένες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις, τόσο του προβλήματος, όσο και της λύσης του. Με τον κίνδυνο της απλοποίησης, θα μπορούσαμε να πούμε ότι δύο είναι τα κρίσιμα συμπεράσματα της έκθεσης:

- Αν αδιαφορήσουμε για τις αλλαγές αντιμετωπίζουμε την πολύ μεγάλη πιθανότητα να ζήσουμε καταστροφές αντίστοιχες με αυτές των δύο Παγκοσμίων Πολέμων και της Μεγάλης Ύφεσης. Η παγκόσμια κατά κεφαλή κατανάλωση θα μειωθεί μόνιμα κατά 20%.
- Το κόστος της αντιμετώπισης του προβλήματος ανέρχεται σε λιγότερο από 2% του ετήσιου Α.Ε.Π. Οι πιο πλούσιες χώρες θα πρέπει να σκώσουν το μεγαλύτερο βάρος του κόστους αυτού – μεταξύ 60% και 80%.

Η έκθεση προσφέρει μία λογικά ατράνταχτη και οικονομικά ελκυστική πρόταση: το κόστος του 1% του Α.Ε.Π. πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μία επένδυση που θα μας κάνει κατά 20% πλουσιότερους.

Για να αντιμετωπιστεί όμως το πρόβλημα του κλίματος, απαιτείται αλλαγή αντίληψης για την ανάπτυξη σε συνάρτηση με το περιβάλλον και την κοινωνική πρόοδο. Το πιθανό κόστος της απραξίας και της αδιαφορίας είναι πολύ μεγάλο.

Στην ουσία, από την έκθεση Stern προκύπτει η ανάγκη να υιοθετήσει η παγκόσμια κοινωνία το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης –όπου η ανάπτυξη, το περιβάλλον και η κοινωνική συνοχή συνυπάρχουν ως τρεις ισοδύναμοι άξονες αντίληψης και δράσης. Η προσπάθεια να περιοριστούν όλες οι πηγές που οδηγούν στην υπερθέρμανση του πλανήτη ώστε, μέχρι το 2050, να έχει σταθεροποιηθεί η κατάσταση σε επίπεδα χαμηλότερα από τα σημερινά, απαιτεί την πολιτική βούληση και τη συνεχή δέσμευση της κοινωνίας να δημιουργηθεί μία ολοκληρωμένη αγορά για συναλλαγές σε εκπομπές καυσαερίων πάσης μορφής. Αυτή είναι η πρώτη πρόκληση για όλους μας.

Για την Ελλάδα απαιτείται, όχι μόνο ριζική αλλαγή αντίληψης, αλλά και ευρύτερες δομικές αλλαγές –αν θέλουμε να συμμετάσχουμε στην παγκόσμια αγορά. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι κάτι πολύ περισσότερο, πολύ ουσιαστικότερο από τις προσφυγές στο Συμβούλιο Επικρατείας, τα κατά καιρούς πρόστιμα που επιβάλλονται για λόγους εντυπώσεων και την καθυστέρηση των επενδύσεων και των αδειοδοτήσεων με πρόσχημα την απαίτηση για ακόμα πληρέστερες περιβαλλοντολογικές μελέτες. Η ανθρώπινη δραστηριότητα κάθε μορφής αυτόματα επιβαρύνει το περιβάλλον. Η προσωπική ευημερία και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, που είναι δικαίωμα κάθε πολίτη αυτού του πλανήτη, είναι εκ φύσεως ρυπογόνες. Το θέμα δεν είναι η καταστολή τους, αλλά η διαχείρισή τους με τρόπο που εξασφαλίζει την άνοδο της ευημερίας με ταυτόχρονο περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων στο φυσικό μας περιβάλλον.

Σε πολιτικό επίπεδο, θεωρώ ότι στην Ελλάδα ήρθε πλέον η ώρα να αναδομήσουμε τις στρατηγικές μας, τους στόχους μας και τα υπουργεία. Οι σύγχρονες συνθήκες και απαιτήσεις επιβάλλουν την ίδρυση ενός ισχυρού Υπουργείου Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος –γιατί οι δύο έννοιες συνυπάρχουν ισότιμα σε μία σύγχρονη οικονομία και κοινωνία.

Για τον ΣΕΒ, η προώθηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί βασικό στρατηγικό στόχο και δέσμευση.

Η συνύπαρξη των ευθυνών της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος συνάδει με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή με τη σύγχρονη παγκόσμια αντίληψη της ισόρροπης ανάπτυξης με ταυτόχρονους στόχους την οικονομική ευημερία, την περιβαλλοντική προστασία και την κοινωνική συνοχή.

Οι ανά τον κόσμο οργανωμένες και σύγχρονες επιχειρήσεις έχουν ήδη αναλάβει δράση προς την κατεύθυνση αυτή –διότι αναγνωρίζουν ότι, για την παγκόσμια οικονομία και κοινωνία, αυτό είναι μονόδρομος. Έχουν την οργάνωση, τις γνώσεις, τους ανθρώπινους και υλικούς πόρους για να συνεισφέρουν καθοριστικά στην κοινή προσπάθεια. Οι σύγχρονες επιχειρήσεις είναι, κατά τεκμήριο και κατά την εφαρμοσμένη πρακτική τους, εκείνες που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και επιδεικνύουν τις καλύτερες επιδόσεις σε αυτούς τους τομείς. Είναι οι επιχειρήσεις που έχουν ήδη κατανοήσει ότι το ίδιο το συμφέρον τους απαιτεί να βρίσκονται σε αρμονία με τις κοινωνικές απαιτήσεις.

Για τον ΣΕΒ, η προώθηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί βασικό στρατηγικό στόχο και δέσμευση. Ο ΣΕΒ ήδη ηγείται της πρωτοβουλίας για την υιοθέτηση από τον επιχειρηματικό κόσμο, από το δυναμικό και πρωτοπόρο ιδιωτικό τομέα, της φιλοσοφίας και των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης. Και θα συνεισφέρει, με κάθε μέσο που διαθέτει, σε αντίστοιχες πρωτοβουλίες της κυβέρνησης, των πολιτικών κομμάτων, της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου η Ελλάδα να συμμετάσχει στη μάχη για την αντιμετώπιση της απειλής που συνιστούν οι κλιματολογικές αλλαγές και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος, διατηρώντας ταυτόχρονα την αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας.

Στη βάση αυτή, ο ΣΕΒ προχώρησε στην ίδρυση του Συμβουλίου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, ενός φορέα ο οποίος, ενταγμένος στον ΣΕΒ, λειτουργεί με τη μορφή Αστικής Μη Κερδοσκοπικής εταιρείας και θα συμμετέχει στο περιφερειακό δίκτυο του World Business Council for Sustainable Development. Ήδη δε τα 31 ιδρυτικά του μέλη έχουν δεσμευτεί στην εφαρμογή ενός κοινού Κώδικα 10 Αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης μέσα από συνεχή βελτίωση και προσαρμογή.

Συνεπώς στο όραμα μιας επιχειρηματικότητας με προοδευτικό πνεύμα και κοινωνική συνείδηση, ο ΣΕΒ φιλοδοξεί να συνεισφέρει ώστε να ενισχυθεί ο δημόσιος διάλογος ανάμεσα στις αρχές, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία. Όραμά μας είναι, ο διάλογος αυτός να μας οδηγήσει, από την άγνοια και την αδιαφορία στην κατανόηση της ανάγκης για μια ισορροπημένη ανάπτυξη και, τελικά, στην κινητοποίηση όλης της κοινωνίας σε μια συνολική και συλλογική δράση.

Βιώσιμη ανάπτυξη σημαίνει ένα βιώσιμο μέλλον για όλους μας.

Πριν παραδώσω το βήμα στο διακεκριμένο ομιλητή μας, θέλω να ευχαριστήσω το Ίδρυμα Λαμπράκη για την ευγενική του συμβολή στην πραγματοποίηση της σημερινής σημαντικής εκδήλωσης, ιδιαίτερα όμως να ευχαριστήσω τον κ. Χρήστο Λαμπράκη και τον κ. Γιάννη Μάνο για τη συνεργασία μας στο πλαίσιο αυτών των εκδηλώσεων. Πιστεύω ότι η συνεργασία μας θα έχει συνέχεια σε τέτοιες φιλόδοξες εκδηλώσεις, γιατί πραγματικά νομίζω διψά για τέτοιες η ελληνική κοινωνία. Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Θα μου επιτρέψετε τώρα να παρουσιάσω τον Sir Nicholas Stern. Ο Sir Nicholas δεν χρειάζεται λεπτομερή παρουσίαση. Έχει διδάξει σε διάσημους οργανισμούς και ιδρύματα, στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, του Warwick, στο London School of Economics, έχει διατελέσει επικεφαλής οικονομολόγος και σύμβουλος του Προέδρου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης και Αντιπρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας.

Ο σημερινός Πρωθυπουργός της Βρετανίας, κ. Γκόρντον Μπράουν, τότε Υπουργός Οικονομικών, τον είχε καλέσει να συνεργαστεί μαζί του στη βρετανική κυβέρνηση ως μόνιμος Γραμματέας του Υπουργείου Οικονομίας με ευθύνη για τα δημόσια οικονομικά και ως επικεφαλής της Οικονομικής Υπηρεσίας της κυβέρνησης. Σήμερα, κατέχει την έδρα Patel στο London School of Economics και είναι επικεφαλής του Παρατηρητηρίου Ινδίας στο Asia Research Center.

Αγαπητοί καλεσμένοι, κυρίες και κύριοι, παρακαλούμε υποδεχθείτε τον Sir Nicholas Stern.

ΟΜΙΛΙΑ Sir Nicholas Stern με τίτλο:

«A Global Deal on Climate Change and the Role of Business»

(Μία Παγκόσμια Συμφωνία για τις Κλιματικές Αλλαγές και ο Ρόλος των Επιχειρήσεων)

Ευχαριστώ πάρα πολύ για τα ευγενικά αυτά λόγια και ευχαριστώ όσους βρίσκονται εδώ. Θα ήθελα να ευχαριστήσω επίσης τον ΣΕΒ, το MEGARON plus και το Ίδρυμα Λαμπράκη για την πρόσκληση που μου απύθηναν και για τη διοργάνωση της εκδήλωσης. Επίσης, συχαρητήρια στον ΣΕΒ γι' αυτή την πρωτοβουλία για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πιστεύω ότι οι επιχειρήσεις ήδη συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό σε αυτή την πολύ κρίσιμη συζήτηση.

Θα ήθελα να ξεκινήσω, λοιπόν, περιγράφοντας το υπόβαθρό μου αν θέλετε, τα ελατήριά μου, γιατί η οπτική μου γωνία είναι αυτή του οικονομολόγου. Έχω εργαστεί για την οικονομική πολιτική, σε ολόκληρη τη ζωή μου, σε πανεπιστήμια, σε διάφορους φορείς, οργανισμούς και για την κυβέρνηση. Και όταν μου ζητήθηκε, πριν από τριάντα χρόνια, να συντάξω την έκθεση, ήταν ουσιαστικά μία πρόσκληση να εισάγω την οικονομική οπτική γωνία σε ένα θέμα που ήταν μέχρι τότε επιστημονικό. Προσπαθούσα λοιπόν να καταλάβω τι μας λένε οι επιστήμονες και, ουσιαστικά, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις για την οικονομία. Και κατέστη τελικά σαφές ότι οι επιπτώσεις για την οικονομική πολιτική είναι πολύ ουσιαστικές.

Πραγματικά, πρέπει να ξανασκεφτούμε, να αναθεωρήσουμε μάλλον, τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιούμε και παράγουμε, να αναθεωρήσουμε το πώς χρησιμοποιούμε την ενέργεια, να βελτιώσουμε την ενεργειακή αποδοτικότητα, να σκεφτούμε τι είδους ενέργεια χρησιμοποιούμε, ποιες είναι οι πηγές, να αντιμετωπίσουμε τα προβλήματα της καταστροφής των δασών. Και αυτό που μας λέει ουσιαστικά η επιστήμη είναι ότι πρέπει να αναλάβουμε ριζοσπαστική δράση. Έτσι, λοιπόν, προσέγγισα το θέμα και προέκυψαν συμπεράσματα για την οικονομική πολιτική, με βάση τις επιστημονικές ενδείξεις.

Έγραψα την έκθεσή μου όταν υπηρετούσα στην κυβέρνηση της Μεγάλης Βρετανίας -έχουμε εδώ, βέβαια, το Βρετανό Πρέσβη μαζί μας- και θα ήθελα να καταστεί σαφές ότι αποσύρθηκα από την κυβέρνηση πριν από ενάμισι χρόνο και με κανέναν τρόπο, βεβαίως, δεν ομιλώ εκ μέρους της βρετανικής κυβέρνησης, αλλά με την ιδιότητά μου ως καθηγητής του LSE.

Όταν συνεργαζόμουν, λοιπόν, στην κυβέρνηση με τον Γκόρντον Μπράουν, τον τότε Υπουργό Οικονομικών, αλλά και τον τότε Πρωθυπουργό Τόνι Μπλερ, μου επέτρεψαν να συνεχίσω την έρευνά μου και να εξάγω τα αναγκαία συμπεράσματα. Ουσιαστικά, λοιπόν, αν και δεν μιλώ ως μέλος της κυβέρνησης, εν μέρει μεταφέρω τα όσα πίστευε τότε η κυβέρνηση. Πρέπει να πω ότι τα τριάντα χρόνια που υπηρετούσα στη βρετανική κυβέρνηση, ήταν πραγματικά μία εξαιρετική εμπειρία, αλλά θεωρώ εξίσου σημαντική και την ακαδημαϊκή μου ζωή.

Θα ήθελα να ξεκινήσω με το ίδιο το πρόβλημα και, πολύ γρήγορα, να περιγράψω τις ενδείξεις, γιατί είναι η λογική δομή των ενδείξεων, ουσιαστικά, που οδηγεί την οικονομική, αν θέλετε, διάσταση αυτού του προβλήματος.

Το πρόβλημα ξεκινάει από τον ίδιο τον άνθρωπο και καταλήγει στον άνθρωπο. Οι άνθρωποι, με βάση τις ίδιες τους τις δραστηριότητες παραγωγής και κατανάλωσης, ουσιαστικά εκπέμπουν αέρια θερμοκηπίου, μεταξύ άλλων και διοξείδιο του άνθρακα. Η Γη δεν μπορεί να απορροφήσει όλα τα αέρια θερμοκηπίου που εκπέμπονται και, κατά συνέπεια, αυτό που συμβαίνει είναι ότι δημιουργείται ένα αυξανόμενο απόθεμα αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Το απόθεμα αυτό είναι το πρόβλημα. Το απόθεμα αυτό είναι που παγιδεύει την υπέρυθρη ακτινοβολία.

Αυτό που μας λέει ουσιαστικά η επιστήμη είναι ότι πρέπει να αναλάβουμε ριζοσπαστική δράση.

Η παγκόσμια υπερθέρμανση προκαλεί κλιματικές αλλαγές και αυτές, με κάποιο τρόπο, εκδηλώνονται μέσω του νερού, είτε ως λειψυδρία είτε ως καταιγίδες, είτε ως πλημμύρες. Και αυτές οι πτυχές των κλιματικών αλλαγών έχουν άμεση επίδραση στη ζωή των ανθρώπων.

Ξεκινάει λοιπόν από τον άνθρωπο και καταλήγει στον άνθρωπο μέσω αυτής της σχέσης αίτιου - αιτιατού. Αυτή η λογική λοιπόν έχει πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά, τα οποία είναι κρίσιμης σημασίας οικονομικά ζητήματα.

Πρώτον, είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Δεν έχει σημασία αν τα αέρια θερμοκηπίου προέρχονται από το Γιοχάνεσμπουργκ, την Αθήνα, το Λονδίνο, το Λος Άντζελες, το Πεκίνο, το Δελχί, οι επιπτώσεις είναι ίδιες. Είναι παγκόσμιο το φαινόμενο και εξίσου παγκόσμιες είναι και οι επιπτώσεις.

Επίσης, υπάρχουν πολλές αβεβαιότητες, πολλά πράγματα τα οποία δεν μπορούμε να προβλέψουμε με βεβαιότητα, μέσω αυτής της αλυσίδας συνεπειών και πρέπει να αντιμετωπίσουμε λοιπόν το ερώτημα που αφορά στη διαχείριση κινδύνων. Είναι παγκόσμιο, είναι επικίνδυνο και είναι και μακροχρόνιο πρόβλημα.

Είναι μακροχρόνιο διότι αυτό που κάνουμε σήμερα επηρεάζει την κατάσταση του κόσμου σε 30, 40, 50, 100, 150 χρόνια στο μέλλον. Αυτό που θα συμβεί στον κόσμο τα επόμενα 20 - 30 χρόνια, θα αποτελεί συνέπεια των όσων ήδη έχουμε πράξει εμείς και των όσων θα πράξουμε την επόμενη πενταετία - δεκαετία. Άρα υπάρχει ένας μακροχρόνιος χαρακτήρας στο σύστημα αυτό και είναι σημαντικό γιατί, ενώ δημιουργούμε καταστροφικές συνθήκες με τον τρόπο ζωής μας, δυστυχώς δεν βλέπουμε άμεσα την καταστροφή που προκαλούμε.

Οι καταστροφές που προκλήθηκαν από τους παγκοσμίους πολέμους και την παγκόσμια ύφεση ήταν άμεσα αισθητές. Μετά την άμεση εμπειρία λοιπόν αυτών των καταστροφών, αναδομηθήκαμε, ενώ, αυτό που πρέπει να κάνουμε τώρα είναι να προβλέψουμε τα προβλήματα που δημιουργούμε.

Και άρα, από πολιτικής απόψεως τα πράγματα είναι πιο δύσκολα, γιατί οι άνθρωποι δεν είναι έτοιμοι αμέσως να αντιδράσουν. Δεν είμαστε έτοιμοι να αντιδράσουμε αν δεν βλέπουμε άμεσα τις επιπτώσεις των πράξεών μας. Και σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να είμαστε διορατικοί και να κατανοήσουμε τις συνέπειες των πράξεών μας.

Οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να το κάνουν αυτό και πρέπει να είμαστε ικανοί να το κάνουμε αυτό. Δεν μπορούμε να ακολουθήσουμε τη διαδικασία της φυσικής επιλογής, όπου θα καταστρέψουμε αυτόν τον πλανήτη και θα μετακινηθούμε σε έναν άλλον. Αυτό είναι ένα πρόβλημα που μας υποχρεώνει να χρησιμοποιήσουμε το μυαλό μας και να σκεφτούμε εκ των προτέρων τις συνέπειες των πράξεών μας, γεγονός που κάνει την κατάσταση δυσκολότερη.

Τα επιστημονικά στοιχεία που σας παρουσίασα ουσιαστικά έχουν σαφείς επιπτώσεις και επιπλοκές για την πολιτική και την οικονομία του θέματος, γιατί είναι μακροχρόνιοι, τόσο ο χαρακτήρας, όσο και οι κίνδυνοι, η παγκοσμιότητα του φαινομένου αυτού και οι μεγάλες καταστροφές που μπορεί να ενσκήψουν.

Επίσης, έχει να κάνει και με το γεγονός ότι οι άνθρωποι πληρώνουν τις συνέπειες των πράξεών τους, τα αποτελέσματα μιας μεγαλύτερης αστοχίας της αγοράς. Πληρώνουμε για το εργασιακό κόστος, το οποίο απαιτείται για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών, για τις πρώτες ύλες, αλλά δεν πληρώνουμε για τις ζημιές που προκαλούμε στους άλλους, τις ζωές που στερούμε από άλλους μέσω των εκπομπών καυσαερίων μας.

Η υπερθέρμανση είναι ένα παγκόσμιο, επικίνδυνο και μακροχρόνιο πρόβλημα.

Άρα, κατά μία έννοια αγοράζουμε τα αγαθά μας φθηνά, δηλαδή δεν πληρώνουμε ολόκληρο το κόστος, δεν είμαστε αντιμέτωποι με το πλήρες κόστος των ενεργειών μας. Είναι λοιπόν αυτό μια αστοχία της αγοράς.

Και εφόσον υπάρχει αστοχία της αγοράς, πρέπει να τη διορθώσουμε. Δηλαδή, δεν πρέπει να εγκαταλείψουμε την αγορά, πρέπει να διορθώσουμε την αγορά ώστε να λειτουργεί πιο σωστά. Και ήδη βλέπουμε το είδος των πολιτικών συνεπειών που προκύπτουν από πολύ απλές ενδείξεις του προβλήματος που μόλις αρχίζουν να εμφανίζονται από οικονομικής πλευράς.

Είναι σαφές, λοιπόν, ότι είμαστε αντιμέτωποι με αυτό το πρόβλημα της συσσώρευσης αερίων θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα που προκαλούν την υπερθέρμανση του πλανήτη και την κλιματική αλλαγή και πρέπει να αντιδράσουμε. Αλλά πόσο πρέπει να αντιδράσουμε;

Πρέπει, λοιπόν, να πω, σε αυτό το σημείο, ποιες πρέπει να είναι οι αντιδράσεις μας, τι τεχνολογίες χρειαζόμαστε, τι είδους οικονομικές πολιτικές χρειαζόμαστε, τι είδους παγκόσμια συμφωνία θα πρέπει να συνάψουμε και τι είδους συμβολή αναμένουμε από τις επιχειρήσεις σχετικά με τις πολιτικές δράσεις του μέλλοντος.

Θα αναφέρω κάποια πράγματα και για την τρέχουσα οικονομική κρίση και πώς μπορούμε να συσχετίσουμε τις δράσεις αντιμετώπισης αυτής της οικονομικής κρίσης, που είναι πραγματικά σημαντική, με τις δράσεις αντιμετώπισης για την κρίση του πλανήτη, που είναι ακόμη πιο σημαντική. Και πρέπει να τις αντιμετωπίσουμε και τις δύο ταυτόχρονα. Αυτή είναι λοιπόν η δομή της ομιλίας μου.

Ήδη, εξήγησα τη λογική και τα βασικά στοιχεία. Τώρα λοιπόν μπορούμε να συζητήσουμε για την κλίμακα δράσεων που πρέπει να αναλάβουμε. Ξέρω ότι οι περισσότεροι στην αίθουσα δεν είστε οικονομολόγοι. Λάθος σας, θα μπορούσατε να είχατε κάνει διαφορετικές επιλογές σε προηγούμενα στάδια της ζωής σας. Εν πάση περιπτώσει, δεν θεωρώ ότι έχετε πολλές βασικές γνώσεις οικονομικών, αλλά θα θεωρήσω ότι έχετε γνώσεις αριθμητικής, γιατί η αριθμητική είναι σημαντική για να κατανοήσουμε την κλίμακα του προβλήματος.

Η συγκέντρωση λοιπόν των αερίων του θερμοκηπίου προκαλεί το πρόβλημα. Πού βρισκόμαστε; Βρισκόμαστε περίπου στα 430 ppm ισοδύναμων διοξειδίου του άνθρακα. Διοξείδιο του άνθρακα, λοιπόν, συν διάφορα άλλα αέρια θερμοκηπίου που μετριοούνται ως ισοδύναμα διοξειδίου του άνθρακα, δηλαδή ως ισοδύναμα συνεισφοράς στην παγκόσμια θέρμανση. Είμαστε εκεί λοιπόν, στα 430-435 parts per million.

Ως σημείο αναφοράς έχουμε τα μέσα του 19ου αιώνα και αναρωτιόμαστε πού βρισκόμασταν τότε, ως προς τα αέρια θερμοκηπίου και πώς είναι σήμερα η κατάσταση, με βάση τη διαφορά που βλέπουμε, ως προς τη συσσώρευση αερίων του θερμοκηπίου και την άνοδο της θερμοκρασίας. Όταν μιλάω λοιπόν για αύξηση της θερμοκρασίας, ουσιαστικά μιλάω για αύξηση σε σχέση με τα μέσα του 19ου αιώνα.

Μια μέση αύξηση θερμοκρασίας κατά 5°C, σε όλο τον κόσμο, θα έχει τρομακτικές συνέπειες.

Σε γενικές γραμμές, όταν άρχισε η βιομηχανική επανάσταση άρχισε να επιταχύνεται και ο ρυθμός. Ήμασταν στα 280 ppm, στα μέσα του 19ου αιώνα, ισοδύναμων διοξειδίου του άνθρακα, τώρα είμαστε στα 430. Αυτή η αύξηση των περίπου 150 ppm προέκυψε την τελευταία 60ετία.

Πώς βαδίζουμε τώρα; Προσθέτουμε περίπου 2,5 ppm ετησίως. Αν δεν κάνουμε τίποτα, αυτό το 2,5 θα γίνει 3 και αν συνεχίσουμε να μην αναλαμβάνουμε δράση, το 3 θα αυξηθεί περαιτέρω στην πορεία αυτού του αιώνα, αν συνεχίσουμε να κινούμαστε με τους ίδιους ρυθμούς.

Τι θα συμβεί λοιπόν αν προσθέτουμε κατά μέσο όρο 3 έως 4 ppm ετησίως στη διάρκεια ενός αιώνα; Αν πολλαπλασιάσουμε το 3,5 Χ 100 μας δίνει 350 ppm, δηλαδή θα προσθέσουμε άλλα τόσα, όσα έχουμε σήμερα. Και αν δεν κάνουμε τίποτα και συνεχίσουμε τη δραστηριότητά μας όπως σήμερα, οι συγκεντρώσεις θα αυξηθούν στο τέλος του αιώνα σε περίπου 750 ppm.

Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι υπάρχουν 50 - 50 πιθανότητες, στις αρχές του επόμενου αιώνα να βρεθούμε με αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας, κατά 5 βαθμούς Κελσίου, σε σχέση με την προβιομηχανική εποχή. Πρόκειται για τεράστια αύξηση. Και, όπως είπε και ο Πρόεδρος Πούτιν, αν είστε το Φεβρουάριο στη Μόσχα, 5 επιπλέον βαθμοί Κελσίου είναι μια πολύ καλή ιδέα. Αλλά μια αύξηση κατά 5 βαθμούς Κελσίου, σε όλο τον κόσμο, είναι τρομακτική συνέπεια.

Τι σημαίνει αυτό; Για να σας δείξω πόσο μεταμορφώνουν τον πλανήτη τέτοιες θερμοκρασιακές αλλαγές, σκεφτείτε ότι πολύ πρόσφατα είχαμε μείον 5 βαθμούς Κελσίου, περίπου 10-12 χιλιάδες χρόνια πριν, στην εποχή των παγετώνων.

Τότε οι παγετώνες έφταναν μέχρι περίπου το γεωγραφικό πλάτος του Λονδίνου. Γεννήθηκα και μεγάλωσα στο Λονδίνο και πραγματικά σας ζητώ συγγνώμη που χρησιμοποιώ το Λονδίνο ως σημείο αναφοράς, αλλά μέχρι εκεί έφταναν οι παγετώνες. Στο γεωγραφικό πλάτος λοιπόν του Λονδίνου έφταναν οι παγετώνες και οι άνθρωποι ζούσαν κοντά στον Ισημερινό. Εκεί μπορούσαν να ζήσουν οι άνθρωποι και τα διάφορα είδη ζώων.

Συν 5 βαθμούς Κελσίου παγκοσμίως είχαμε πριν από 30 έως 50 εκατομμύρια χρόνια. Πρέπει να ανατρέξουμε στο παρελθόν μας, 30 έως 50 εκατομμύρια χρόνια, για να βρούμε έναν κόσμο όπου υπήρχαν θερμοκρασίες ανώτερες κατά μέσο όρο 5 βαθμούς Κελσίου. Ήταν καλυμμένος ο κόσμος με δάση και από εκείνη την εποχή βρίσκουμε απολιθώματα αλιγατόρων στο βόρειο πόλο. Σήμερα δεν υπάρχουν.

Αλλά δεν είναι αυτό το θέμα. Το θέμα είναι ότι τέτοιου είδους αλλαγές επηρεάζουν δραματικά τον τόπο διαμονής μας. Όταν έλιωσαν οι τελευταίοι παγετώνες, το Ηνωμένο Βασίλειο διαχωρίστηκε από την ηπειρωτική Ευρώπη. Ίσως σκεφτείτε ότι αυτό που έγινε ήταν πολύ καλό, αλλά αυτό που εννοώ είναι ο «ανασχεδιασμός», αν θέλετε, των περισσότερων ποταμών του κόσμου.

Αν αυξηθεί η θερμοκρασία κατά 5°C θα έπρεπε να «ξαναγράψουμε» τη γεωγραφία του κόσμου.

Τα ποτάμια θα αλλάξουν πορεία και θα ανασχηματιστούν, αν αυξηθεί η θερμοκρασία του πλανήτη κατά 5 βαθμούς Κελσίου. Θα λιώσουν τα χιόνια στα Ιμαλάια και θα εξαφανιστούν κάποια είδη τα οποία ευδοκούν μόνον εκεί. Και αν πάμε στον Κίτρινο Ποταμό, στον Βραχμαπούτρα, στον Γάγγη, όλα αυτά τα σημεία από την Κίνα μέχρι το Πακιστάν όπου βρίσκονται μεγάλα ποτάμια, θα άλλαζαν δραστηριότητα. Οι μουσώνες θα άλλαζαν και η συχνότητά τους θα άλλαζε. Η Καλιφόρνια θα αποξηρανόταν, η νότια Ευρώπη και η Ελλάδα θα έμοιαζαν σαν τη Σαχάρα.

Ουσιαστικά, θα έπρεπε να «ξαναγράψουμε» τη γεωγραφία του κόσμου, να ξαναδιατυπώσουμε τη γεωφυσική του κόσμου και θα έπρεπε να προσδιορίσουμε πού μπορούν να μείνουν οι άνθρωποι. Είναι πολύ μεγάλη πιθανότητα, λοιπόν, μία καταστροφική εξέλιξη των πραγμάτων.

Αν αναλάβουμε δράσεις έγκαιρα και με κόστος μόλις 1-2% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. ετησίως, μπορούμε να διατηρήσουμε το απόθεμα κάτω από 500ppm.

Τι θα γινόταν αν επαναδιατυπώναμε τη γεωγραφία του κόσμου, όπου μεγάλα κομμάτια θα μετατρέπονταν σε ερήμους, άλλα κομμάτια θα κατακλύζονταν από νερό και άλλα κομμάτια του πλανήτη θα ήταν πολύ επιρρεπή σε τυφώνες; Ουσιαστικά θα σήμαινε μαζικές μετακινήσεις ανθρώπων και άρα κοινωνικές διαταραχές. Πάντα υπάρχουν κοινωνικές διαταραχές και διαμάχες, όταν γίνονται τεράστιες μετακινήσεις πληθυσμών, αυτό το έχουμε διαπιστώσει στην ανθρώπινη ιστορία. Άρα, λοιπόν, αυτή είναι η κλίμακα της πρόκλησης την οποία αντιμετωπίζουμε.

Όλα θα συμβούν πολύ γρήγορα. Φυσικά δεν θα γίνει μια απότομη αύξηση, της τάξεως των 5 βαθμών Κελσίου, αλλά ήδη, μόλις φτάσουμε στους συν 3 ή συν 4 βαθμούς Κελσίου οι συνέπειες θα είναι αρκετά δυσάρεστες. Άρα, δεν θα είναι ένα ξαφνικό φαινόμενο, απλά απλοποιώ λίγο τα πράγματα, παίρνω δηλαδή ως συγκριτικό παράγοντα μόνο τον παράγοντα θερμοκρασία και το τι θα συνέβαινε στον κόσμο εάν υπήρχε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 4 βαθμούς Κελσίου. Καλό θα ήταν να καταφέρουμε να κρατήσουμε την αύξηση κάτω από τους 2 βαθμούς Κελσίου.

Μίλησα λοιπόν για 430 ppm ισοδύναμων διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα. Θα βρεθούμε στα 450 σε 8 έως 10 χρόνια, γιατί προσθέτουμε 2,5 ppm ετησίως. Άρα, συν 20 στην επόμενη δεκαετία, πολύ σύντομα θα φτάσουμε τα 450 ppm.

Μπορούμε όμως, αν αναλάβουμε δράσεις έγκαιρα και, με πολύ χαμηλό κόστος, όπως θα εξηγήσω, να διατηρήσουμε το απόθεμα κάτω από 500 ppm και άρα, οι συνέπειες να μην είναι δραματικές. Και αν συνεχίσουμε να μειώνουμε τις εκπομπές μας, με την πάροδο του χρό-

νου μπορούμε να μειώσουμε αυτή τη συσσώρευση των 500 ppm σε σημαντικό βαθμό. Προτείνω, λοιπόν, όλοι μας να προσπαθήσουμε να σταθεροποιηθούμε στα 500 ppm και, στη συνέχεια, να προσπαθήσουμε να μειώσουμε περαιτέρω αυτή τη συγκέντρωση, μειώνοντας τις εκπομπές μας. Αυτή είναι η πρόκληση που έχουμε να αντιμετωπίσουμε.

Και τι θα αποκομίσουμε ως προς τις πιθανότητες που περιγράφονται; Η πιθανότητα αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κατά 5 βαθμούς Κελσίου θα έπεφτε από 50%, όπως είπαμε, στις αρχές του επόμενου αιώνα, στο 3%. Θα ήταν λοιπόν σημαντική η μείωση των πιθανοτήτων. Δεν ξέρουμε αν το 3% είναι 1% ή 6% στην ουσία, δεν ξέρουμε αν το 50% που ανέφερανωρίτερα είναι 45% ή 60%, αλλά νομίζω ότι μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε, βάσει ενδείξεων, ότι η μείωση των πιθανοτήτων να λάβουν χώρα αυτές οι καταστροφικές αλλαγές θα ήταν τεράστια και θα αγοράζαμε πραγματικά αποτελεσματική ασφάλεια.

Και μάλιστα, με μόλις 1% έως 2% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. ετησίως. Αυτό θα ήταν το επιπλέον κόστος, αν παίρναμε το δείκτη κόστους στην οικονομία που αυξάνεται κατά μέσο όρο 2%, έναν χρόνο αυξάνεται κατά 3 - 4% και στη συνέχεια συνεχίζει πάλι στο 2%.

Τι σημαίνει αυτό; Ουσιαστικά σημαίνει ότι, διαχειριζόμενοι διαφορετικά την ενέργεια -αυτό κοστίζει κάτι περισσότερο, για λίγο- μόλις επιτευχθεί η αλλαγή στον τρόπο χρήσης της ενέργειας, στις μορφές παραγωγής ενέργειας, τότε θα κάνουμε απλώς διαφορετικά τις δραστηριότητές μας. Και αυτό, με μια αύξηση του κόστους άπαξ κατά 1 έως 2% του παγκόσμιου Α.Ε.Π.

Η διαδικασία βεβαίως -την οποία θα συζητήσουμε- για να φτάσουμε εκεί, θα είναι χρονοβόρα, θα απαιτήσει επενδύσεις, αλλαγές στις δομές, δεν μπορεί να γίνει αυτομάτως, αλλά, κατά μέσο όρο, θα ήταν μία αύξηση της τάξης του 1 έως 2% του Α.Ε.Π..

Να σας πω τώρα γιατί αυτό είναι ένα αποδεκτό ποσοστό. Για να μειώσουμε κάτω από τα 500 ppm, θα πρέπει να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με το 1990, περίπου στο μισό ή περισσότερο, μέχρι το έτος 2050. Αυτό το δρόμο πρέπει να ακολουθήσουμε ώστε να διατηρήσουμε τη συνολική συγκέντρωση κάτω από τα 500 ppm.

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου θα πρέπει να μειωθούν, σε σχέση με το 1990, περίπου στο μισό ή περισσότερο, μέχρι το έτος 2050.

Αυτός είναι ο δρόμος που συζητείται στις συναντήσεις του G8. Στη Γερμανία, πέρσι, για παράδειγμα, αυτό ήταν το ποσό που συζητήθηκε από την Πρόεδρο Μέρκελ. Φέτος, στο Χοκάιντο και πάλι στη Σύνοδο Κορυφής G8 και G5, ο στόχος αυτός επιβεβαιώθηκε και επιβεβαιώθηκε και η δέσμευση. Τουλάχιστον, η συζήτηση αφορά στους σωστούς αριθμούς, δηλαδή μείωση 50% μέχρι το 2050 σε σχέση με το 1990.

Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει ότι απαιτείται μείωση των εκπομπών μας διοξειδίου του άνθρακα, κατά 50 γιγατόνους το χρόνο. Αντί να αφήνουμε τις εκπομπές μας να αυξάνονται από τους 50 γιγατόνους το χρόνο, στους 70 ή 80, θα πρέπει να μειώσουμε τις εκπομπές στους 20 γιγατόνους το χρόνο, που αντιστοιχεί στο ήμισυ των 40 γιγατόνων των εκπομπών του 1990. Δηλαδή, αν ακολουθήσουμε τη συνήθη δραστηριότητά μας, κανονικά θα φτάναμε στους 70 γιγατόνους. Αντίθετα, όμως, πρέπει να κινηθούμε προς τα κάτω, να μειώσουμε τις εκπομπές στους 20 γιγατόνους.

Ποιο είναι το κόστος, λοιπόν, για να το κάνουμε αυτό; Κατά μέσο όρο, μπορεί να μας στοιχίσει 40 δολάρια ο τόνος διοξειδίου του άνθρακα. Κάποιες ενέργειες θα εξοικονομήσουν χρήματα, κάποιες άλλες δραστηριότητες θα είναι πιο ακριβές, αλλά, κατά μέσο όρο, αυτό είναι το κόστος της μείωσης των εκπομπών από τους 50 γιγατόνους.

Για να το κατανοήσετε, σήμερα, το κόστος του διοξειδίου του άνθρακα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με βάση το σχέδιο εμπορίας εκπομπών, είναι περίπου 20 ευρώ ανά τόνο. Μιλάμε λοιπόν για ένα, κατά μέσο όρο, κόστος –δεν ξέρω ποια ήταν η ισοτιμία δολαρίου-ευρώ σήμερα το πρωί– περίπου 26 δολάρια. Δηλαδή μιλάμε για ένα μέσο όρο κόστους που θα είναι υψηλότερο από αυτό, αλλά όχι πολύ υψηλότερο.

Λοιπόν, πού μας πάει η αριθμητική, τα αριθμητικά στοιχεία; Το μόνο που χρειάζεται να κάνετε είναι έναν πολλαπλασιασμό. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι πολλαπλασιάζουμε τους 50 γιγατόνους που πρέπει να αφαιρέσουμε, επί τα 40 δολάρια, αυτό είναι 2.000. Το «γίγα» είναι δισεκατομμύρια -οι επιστήμονες προτιμούν το «γίγα», οι οικονομολόγοι προτιμούν τα «δισεκατομμύρια»- άρα μιλάμε για 2 τρισεκατομμύρια δολάρια, εν κατακλείδι. Το 4Χ5=20 είναι εύκολο, απλά πρέπει να υπολογίζουμε και τα μηδενικά. Λοιπόν, 2 τρισεκατομμύρια το χρόνο μπορεί να μας στοιχίσει αυτό.

Ποια θα είναι η εξέλιξη του Α.Ε.Π. μέχρι τότε; Για τον κόσμο είναι περίπου 53, αν διπλασιαστεί θα είναι 100 τρισεκατομμύρια, περίπου λοιπόν το 2% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. Θέλω να σας δώσω την αίσθηση ότι αυτά τα νούμερα είναι το αποτέλεσμα κοινής λογικής και μελέτης των μεγεθών πίσω από αυτή τη σκέψη.

Φυσικά, το ποσό που σας δίνω μπορεί να εξελιχθεί και να μελετηθεί πολύ πιο λεπτομερώς και σε άλλο επίπεδο, αλλά θέλω να σας δώσω απλά μία αίσθηση γιατί μιλάμε για το 1% ή 2% του Α.Ε.Π. το χρόνο, που θα είναι το κόστος για την απαιτούμενη μείωση.

Αυτό είναι το κόστος λοιπόν της ανάληψης δράσης. Και σας περιέγραψα το κόστος της αδράνειας σε σχέση με τους κινδύνους τους οποίους διατρέχουμε.

Μπορείτε να προσπαθήσετε να μεταφράσετε τους σοβαρούς κινδύνους που διατρέχουμε, δηλαδή τις μετακινήσεις πληθυσμών, την αναδιαμόρφωση ποταμών κλπ., μπορείτε να προσπαθήσετε να το κάνετε αυτό. Και στους οικονομολόγους, όπως και σε εμένα, αρέσουν τα μακροοικονομικά μοντέλα και έχουμε αναπτύξει κάποια στην έκθεση Stern.

Αν το κάνετε αυτό και δείτε τους αριθμούς, πολύ λογικά, θα βρείτε τους μέσους όρους, το κόστος διαχρονικά και θα δείτε ότι το κόστος της αδράνειας θα είναι 5% με 20% του παγκόσμιου Α.Ε.Π. Πλέον, οι εκπομπές αυξάνονται πολύ γρηγορότερα απ' ό,τι υποθέσαμε και έτσι θεωρούμε ότι το κόστος της αδράνειας που είχαμε υπολογίσει δεν είναι τόσο ακριβές, είναι διαφορετικό, νομίζω ότι υποτίμησα το κόστος της αδράνειας.

Πιθανότατα, το κόστος δράσης είναι το σωστό, γιατί στο κόστος δράσης είχαμε υπολογίσει σωστά τα στοιχεία. Και μάλιστα, κάποιιο άλλοι οργανισμοί που υπολόγισαν, επίσης, το κόστος δράσης κατέληξαν σε χαμηλότερο από αυτό που ανέφερα. Αυτή είναι η υπόθεση, λοιπόν του κόστους της δράσης και του κόστους της αδράνειας.

Πρέπει να πετύχουμε πολύ πιο αποδοτική χρήση της ενέργειας.

Επιτρέψτε μου να μιλήσω λίγο για τις λεπτομέρειες των επενδύσεων, την τεχνολογία και τις οικονομικές πολιτικές που θα πρέπει να ακολουθήσουμε. Στην ουσία, χρειάζεται να κάνουμε τρία πράγματα: Πρέπει να πετύχουμε πολύ πιο αποδοτική χρήση της ενέργειας. Σε όλο τον κόσμο σπαταλάμε ενέργεια. Πρέπει να βρούμε εναλλακτικές πηγές ενέργειας, πέρα από υδρογονάνθρακες, πετρέλαιο, αέριο και άνθρακα. Είτε, όταν χρησιμοποιούμε υδρογονάνθρακες, θα πρέπει να μάθουμε -και να μάθουμε γρήγορα- το πώς θα δεσμεύουμε τους υδρογονάνθρακες και θα τους αποθηκεύουμε κάπου αλλού. Μπορείς να δεσμεύσεις το διοξείδιο του άνθρακα, να το βάλεις σε αγωγούς, σε πλοία, να το πας κάπου αλλού και να το βάλεις σε τρύπες στο έδαφος, για παράδειγμα. Είτε, εάν έχεις τρύπες στο έδαφος κοντά σου, μπορείς να το δεσμεύσεις και να το διοχετεύσεις κατευθείαν εκεί.

Με τον ένα ή τον άλλον τρόπο, πρέπει να χρησιμοποιήσουμε, είτε τεχνολογίες που δεν βασίζονται στους υδρογονάνθρακες ή, εάν επιμένουμε στη χρήση υδρογονανθράκων, θα πρέπει να δεσμεύουμε το διοξείδιο του άνθρακα και να το αποθηκεύουμε.

Υπάρχουν ενδιαφέροντα παραδείγματα μετατροπής του διοξειδίου του άνθρακα σε στερεό και χρήσης του για τη δημιουργία δρόμων ή την οικοδόμηση κτιρίων. Είναι ακόμα σε πειραματικό στάδιο μία από τις νέες ιδέες που εμφανίζονται. Η τεχνολογία κινείται πάρα πολύ γρήγορα. Έχω περιγράψει την αποδοτικότητα της ενέργειας με έναν πολύ ευρύ τρόπο.

Κάτι άλλο που θα πρέπει να κάνουμε σε μεγάλη κλίμακα είναι να σταματήσουμε την αποψίλωση των δασών, γιατί η αποψίλωση των δασών είναι υπεύθυνη για το 20% των εκπομπών. Σε γενικές γραμμές, αυτές είναι οι δράσεις που πρέπει να κάνουμε για να κινηθούμε σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Να σας δώσω τώρα λίγα ακόμα αριθμητικά στοιχεία, γιατί πρέπει να μπορούμε να ποσοτικοποιούμε αυτά τα θέματα. Είπα ότι θα πρέπει να προσπαθήσουμε να μειώσουμε τις εκπομπές μας, το 2050, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 και να πέσουμε από τους 40 γιγατόνους του 1990, στους περίπου 20 γιγατόνους, δηλαδή να μειώσουμε κατά το ήμισυ.

Από το 1990 μέχρι το 2050, η παγκόσμια οικονομία πιθανότατα θα έχει μεγεθυνθεί δύο ή τρεις φορές. Οι εκπομπές ανά μονάδα αύξησης του Α.Ε.Π. θα πρέπει να πέσουν, κατά μέσο όρο, παγκοσμίως, δύο φορές από τη συνολική μεγέθυνσή του, οπότε θα πρέπει οι εκπομπές να μειωθούν κατά δύο φορές, το 2,5 δηλαδή να γίνει 5. Λοιπόν, θα πρέπει οι εκπομπές να μειωθούν κατά 5 μονάδες. Οι εκπομπές ανά μονάδα απόδοσης του Α.Ε.Π. θα πρέπει να μειωθούν με έναν συντελεστή 5. Είναι μεγάλη αλλαγή.

Στις πλούσιες οικονομίες του κόσμου θα χρειαστεί να μειώσουμε πολύ περισσότερο, γιατί -όπως θα εξηγήσω σε λίγο- οι πλούσιες οικονομίες θα πρέπει να κάνουν πολύ περισσότερα από τις φτωχές. Λοιπόν, εάν μειώσουμε τις εκπομπές ανά μονάδα αύξησης του Α.Ε.Π. με έναν συντελεστή 5 και οι πλούσιες χώρες αποδώσουν πολύ περισσότερα, αυτό σημαίνει ότι, όπου μπορούμε να μειώσουμε, θα πρέπει να μειώσουμε κατά πολύ περισσότερο από το συντελεστή 5, γιατί σε τομείς όπως η γεωργία είναι πολύ δύσκολο να υπάρξει μείωση.

Στην ουσία αυτό σημαίνει ότι μέχρι τα μέσα του αιώνα μας θα πρέπει να φτάσουμε σε παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και σε μεταφορές μηδενικών εκπομπών, γιατί διαφορετικά θα είναι πολύ δύσκολο να το επιτύχουμε.

Μέχρι τα μέσα του αιώνα μας θα πρέπει να φτάσουμε σε παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορούμε να κάνουμε. Υπάρχει ένα ολόκληρο εύρος επιλογών για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με μηδενικές ή σχεδόν μηδενικές εκπομπές άνθρακα. Υπάρχει η αιολική ενέργεια, η ηλιακή ενέργεια, η γεωθερμική ενέργεια. Εγώ μόλις έβαλα μία αντλία θερμότητας γεωθερμικής ενέργειας στο σπίτι μου στο Σάσεξ και δουλεύει εξαιρετικά.

Υπάρχουν πολλές επιλογές στη διάθεσή μας. Υπάρχει η υδροηλεκτρική ενέργεια, η πυρηνική ενέργεια, η δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα. Υπάρχουν πολλοί τρόποι παραγωγής του ηλεκτρισμού και της θέρμανσης που χρειαζόμαστε, με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Αν έχεις παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, θα είναι πολύ εύκολες οι μεταφορές

με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, είμαστε πολύ κοντά στα ηλεκτρικά αυτοκίνητα. Ήδη υπάρχουν πολύ καλά ηλεκτρικά αυτοκίνητα, αλλά σε 5 – 10 χρόνια θα είναι πολύ καλύτερα τα αποτελέσματα, θα μειωθεί το κόστος τους, θα έχουν πολύ καλή απόδοση. Θα μπορούσαμε να αποθηκεύουμε την ενέργεια, όχι σε μπαταρίες αλλά σε υδρογόνο, υπάρχουν τρόποι να γίνουν αυτά.

Αυτό που θέλω να υπογραμμίσω είναι ότι δεν αποτελεί μυστήριο το πώς θα φτάσουμε στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή σε μεταφορές με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, αλλά θα πρέπει να σχεδιάσουμε, να επενδύσουμε και να δώσουμε τα σωστά κίνητρα. Και σας έδωσα μια αίσθηση για το κόστος, για το μέσο όρο του κόστους που συνδέεται με τέτοιου είδους αλλαγές.

Λοιπόν, γνωρίζουμε την κλίμακα των ενεργειών που απαιτούνται, γνωρίζουμε ή, εν πάση περιπτώσει, μπορούμε να διαβλέψουμε την ανάπτυξη των τεχνολογιών που θα χρειαστούμε. Επιτρέψτε μου να σας πω δυο λόγια ακόμα για τις οικονομικές πολιτικές, γιατί έτσι ολοκληρώνονται αυτά που χρειάζεται να γνωρίζουμε.

Για τις οικονομικές πολιτικές πρέπει να έχουμε μια τιμή για τον άνθρακα, πρέπει να δώσουμε στους ανθρώπους το κίνητρο να μειώσουν τις εκπομπές, που σημαίνει, φορολόγηση του διοξειδίου του άνθρακα, όπως φορολογούμε τη βενζίνη ιδιαίτερα στην Ευρώπη, ή σημαίνει να αναπτυχθούν προγράμματα εμπορίας διοξειδίου του άνθρακα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυτά εφαρμόζονται. Ήδη έχω αναφέρει ότι η τιμή ανά τόνο είναι περίπου 20 ευρώ. Στο μέλλον μπορεί να αυξηθεί σε 40 ή 50 ευρώ/τόνο και τότε θα είμαστε στο σωστό επίπεδο αρνητικών κινήτρων για να επέλθουν οι απαραίτητες αλλαγές που περιέγραψα. Αυτές είναι κάποιες ενδεικτικές τιμές αλλά μπορεί να υπάρχουν και κάποιοι κανονισμοί.

Το δεύτερο θέμα είναι ότι πρέπει να εφαρμοστεί η τεχνολογία. Όταν αναπτύσσονται και υλοποιούνται νέες ιδέες, αυτοί που τις αναπτύσσουν δεν επιβραβεύονται γι' αυτές, άλλοι παίρνουν τα εύσημα. Οπότε, υπάρχουν πολύ ισχυρά κίνητρα σε αυτό, για τις κυβερνήσεις, να στηρίξουν την έρευνα, την ανάπτυξη και την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών.

Για παράδειγμα, από τη δεκαετία του '80, οι προσπάθειες έρευνας και ανάπτυξης έχουν μειωθεί και, πριν από δύο-τρία χρόνια, περιορίστηκαν κατά το ήμισυ, ενώ θα έπρεπε να τις αυξήσουμε τουλάχιστον στο επίπεδο που βρίσκονταν πριν 20 χρόνια και ακόμα περισσότερο. Οι κυβερνήσεις, λοιπόν, θα πρέπει να υποστηρίζουν τις διαδικασίες έρευνας και ανάπτυξης. Πρέπει να έχουμε υπόψη μας και τα προβλήματα σε άλλους τομείς, όπως στον τομέα της οικοδομής, ώστε τα κτίρια να γίνονται πιο αποδοτικά, γιατί δεν υπάρχουν πολλά κίνητρα στο συγκεκριμένο τομέα. Υπάρχουν πολλά στοιχεία πολιτικής που μπορούμε να περιγράψουμε και συγχρόνως, μπορούμε να δούμε τις επενδύσεις που απαιτούνται.

Στην ουσία κατανοούμε το επίπεδο των μειώσεων των εκπομπών που απαιτούνται, αντιλαμβανόμαστε το κόστος, κατανοούμε την τεχνολογία, μαθαίνουμε πάρα πολύ γρήγορα και κατανοούμε και τα οικονομικά εργαλεία που απαιτούνται. Τι μας μένει; Αυτό που μας μένει είναι η πολιτική. Η πολιτική βούληση για να συνεχίσουμε.

Και έχουμε δει μια σημαντική αλλαγή στη γενική πολιτική αντίληψη αυτών των θεμάτων. Τώρα, αν αυτό θα αλλάξει αρκετά γρήγορα είναι κάτι το οποίο πρέπει να συζητήσουμε, γιατί δεν είμαι σίγουρος.

Σίγουρα όμως κινούμεθα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ήδη σας μίλησα για τις Συνόδους Κορυφής G8 και G5. Επιτέλους, έχουμε έναν Πρόεδρο στις Ηνωμένες Πολιτείες που κατανοεί το θέμα και θα πρέπει να γιορτάσουμε το σύστημα σταθερής προεδρίας που έχουν σε αυτή τη χώρα. Good bye George! Λοιπόν, θα έχουμε αυτή την πολιτική θέληση; Υπάρχουν αλλαγές. Η Ευρώπη οδηγεί αυτή την προσπάθεια και θα πρέπει να συνεχίσει να το κάνει.

Στις 4 Νοεμβρίου, ο Μπαράκ Ομπάμα μίλησε στον κόσμο μετά τη νίκη του και είπε: Αυτά που θα αντιμετωπίσουμε αύριο, τις προκλήσεις δηλαδή που αντιμετωπίζουν, τόσο οι ΗΠΑ όσο και ο κόσμος, είναι δύο πόλεμοι, ένας πλανήτης σε κίνδυνο και η μεγαλύτερη οικονομική κρίση του τελευταίου αιώνα. Αυτά ήταν τα βασικά θέματα της ατζέντας του και πολύ σωστά.

Και σκεπτόμενος το μέλλον αναρωτήθηκε: Αν η κόρη μου φτάσει 100 ετών ή 106 ετών όπως η Αν Νίξον Κούπερ (μια από τις μεγαλύτερες υποστηρίκτριες του Ομπάμα), τι κόσμο θα δει; Μίλησε για 5 εκατομμύρια πράσινες θέσεις εργασίας, μίλησε για έναν τρόπο να βγούμε από τη σημερινή ύφεση, που θέτει τα θεμέλια για ένα μέλλον με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Ο Πρόεδρος της Κίνας αναφέρθηκε σε μειωμένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στο μέλλον, καθώς ετοίμαζε το επόμενο πενταετές σχέδιο. Η Κίνα έχει αρχίσει λοιπόν να αντιμετωπίζει πολύ σοβαρά το θέμα. Το σχέδιο δράσης, από το καλοκαίρι του 2007, είναι πολύ συγκεκριμένο σε αρκετά βασικά θέματα. Θα είναι βέβαια πολύ δύσκολο για

την Κίνα, γιατί υπάρχει πολύ γρήγορη ανάπτυξη, βασίζονται πολύ στον άνθρακα. Θα είναι πολύ δύσκολο λοιπόν να αλλάξουν. Όμως, σκέφτονται τις συνέπειες που μπορεί να έχουν. Πιστεύω λοιπόν ότι αρχίζουμε να βλέπουμε διεθνώς την απαρχή μιας πολιτικής δέσμευσης, που ουσιαστικά είναι το τελευταίο κομμάτι του παζλ.

Τι έκανα ουσιαστικά εγώ; Περιέγραψα τα βασικά στοιχεία μιας παγκόσμιας συμφωνίας στην οποία περιλαμβάνονται όλα αυτά που ανέφερα. Επιτρέψτε μου να συγκεκριμενοποιήσω αυτή την παγκόσμια συμφωνία. Σημείο πρώτο: 50% μείωση των εκπομπών για ολόκληρο τον κόσμο. Αυτή η παγκόσμια συμφωνία έχει 6 μέρη. Λοιπόν, μείωση 50%, τουλάχιστον μέχρι το 2050, σε σχέση με τα επίπεδα του 1950.

Αρχίζουμε να βλέπουμε διεθνώς την απαρχή μιας πολιτικής δέσμευσης, που ουσιαστικά είναι το τελευταίο κομμάτι του παζλ.

Ο πλούσιος κόσμος θα πρέπει να πετύχει μειώσεις της τάξης του 80%. Γιατί; Από πού προέρχεται αυτό το 80%; Επιτρέψτε μου να σας εξηγήσω. Είπα ήδη ότι θα πρέπει να πέσουμε τουλάχιστον στους 20 γιγατόνους διοξειδίου του άνθρακα μέχρι το 2050. Το 2050 θα υπάρχουν 9 δισεκατομμύρια κάτοικοι στον κόσμο. 20 γιγατόνοι, αν τους διαιρέσουμε με τα 9 δισεκατομμύρια είναι σχεδόν 2. Αν θυμάστε, το «γίγα» είναι το ίδιο με τα δισεκατομμύρια. Και εδώ κάνουμε μία διαίρεση, το 20 διὰ 9. Είναι κάτι παραπάνω από 2, σωστά; Λοιπόν, 2 τόνοι κατά κεφαλή.

Λοιπόν, πρέπει να φτάσουμε σε ένα σημείο εκπομπής 2 τόνων κατά κεφαλή. Πού βρισκόμαστε τώρα: Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία έχουν πάνω από 20 τόνους κατά κεφαλή. Το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης 12 με 15 τόνους, η Κίνα 5 με 6 τόνους κατά κεφαλή. Στην Ινδία κάτω από 2, περίπου 1,5 τόνο κατά κεφαλή σε εκπομπές. Στην Αφρική κάτω από 0,1 τόνους κατά κεφαλή. Πρόκειται για έναν πολύ άπλοο κόσμο, με βάση τις εκπομπές.

Λοιπόν, αν σκεφτείτε πώς μπορεί να επιτευχθεί ένας παγκόσμιος μέσος όρος 2 τόνων κατά κεφαλή, είναι προφανές ότι όλοι θα πρέπει να βρισκόμαστε γύρω στους 2 τόνους κατά κεφαλή. Ο μέσος όρος όμως, είναι μέσος όρος, άρα δεν θα είναι πολλοί αυτοί που θα είναι κάτω από τους 2 τόνους κατά κεφαλή. Και αν δεν υπάρχουν πολλοί κάτω από 2 τόνους κατά κεφαλή, δεν μπορεί να υπάρχουν και πολλοί με εκπομπές πάνω από 2 τόνους κατά κεφαλή. Λοιπόν, όλοι θα πρέπει να φτάσουμε εκεί, ως προς τις εκπομπές, μέχρι το 2050, εάν θέλουμε να επιτύχουμε τις περικοπές που η επιστήμη και τα οικονομικά μας λένε ότι είναι απολύτως αναγκαίες.

Πού βρισκόμαστε στην Ευρώπη; Στους 10 με 12 τόνους κατά κεφαλή. Πώς πας από τους 10-12 τόνους σε 2; Διαίρεις διὰ του 10. Αυτό σημαίνει μείωση 80%. Γι' αυτό λέμε ότι ο πλούσιος κόσμος θα πρέπει να μειώσει τουλάχιστον κατά 80%.

Αυτό είπαν ο Μπαράκ Ομπάμα και ο Γκόρντον Μπράουν. Αυτό ουσιαστικά είναι που περιέχουν οι ευρωπαϊκοί στόχοι για τη μείωση κατά 20% μέχρι το 2030. Η Γαλλία έχει συντελεστή μείωσης 4. Στον πλούσιο κόσμο μιλάμε για τους σωστούς αριθμούς.

Και όταν ο Μπαράκ Ομπάμα μίλησε για μειώσεις 80% μέχρι το 2050, ακολουθώντας αυτό για το οποίο έχει δεσμευτεί ήδη να κάνει η Καλιφόρνια με τον κυβερνήτη Σβαρτζενέγκερ -ο οποίος επανεξελέγη με αυτές τις προγραμματικές δηλώσεις- αυτό που πράγματι εννοούσε

ο Μπαράκ Ομπάμα ήταν να επιτύχει 90% μείωση μέχρι το 2050. Δεν θα ασχοληθούμε πολύ με αυτό τώρα, θα ξεκινήσουμε με το 80% και για ό,τι υπόλοιπο χρειάζεται θα ασχοληθούμε στο μέλλον. Είναι τόσο μεγάλη η αλλαγή από τον προκάτοχο του που δεν θα επιμείνουμε πολύ. Μιλάμε για τα σωστά νούμερα: 50% για ολόκληρο τον κόσμο κατά μέσο όρο, 80% για τις πλούσιες χώρες.

Ποιος όμως θα πληρώσει; Αυτό είναι ένα πολύ μεγάλο ερώτημα. Μιλάω τώρα για τις πραγματικές εκπομπές. Μην ξεχνάτε ότι οι

πλούσιες χώρες είναι αυτές που γέμισαν την ατμόσφαιρα και, μέχρι το 2050, η βιομηχανική επανάσταση θα έχει φθάσει σε διάρκεια τα 200 χρόνια. Η βιομηχανική επανάσταση «πίνει από το πηγάδι αυτό» εδώ και 200 χρόνια. Αν πέσουμε στους 2 τόνους κατά κεφαλή, μέχρι το 2050, στο τέλος αυτής της πορείας, δηλαδή στο τέλος των 200 χρόνων, όλοι θα πίνουμε από αυτό το πηγάδι αλλά στο ίδιο ποτήρι. Για μένα προσωπικά αυτό είναι η ισότητα. Όπως μου είπε ένας Βραζιλιάνος φίλος μου, είναι σαν να καλείς τους φτωχούς συγγενείς για καφέ στο τέλος ενός μεγάλου γεύματος και να τους ζητάς να μοιραστούν ολόκληρο το κόστος του πλούσιου γεύματος.

Ο πλούσιος κόσμος θα πρέπει να πετύχει μειώσεις της τάξης του 80% στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

Πρέπει να σκεφτούμε ότι δεν πρέπει να συχαρούμε τους εαυτούς μας, γιατί είναι πολύ ασθενής η έννοια της ισότητας σε αυτή τη διαδικασία μείωσης. Είναι πολύ ισχυρό το επιχείρημα ότι οι πλούσιες χώρες για να μειώσουν τις εκπομπές, σε αυτά τα επίπεδα, θα πρέπει να κάνουν πολύ περισσότερα.

Στηναρχή μίλησα για μείωση τουλάχιστον 50% μέχρι το 2050 και 80% για τα πλούσια κράτη. Διότι, διαφορετικά, δεν θα έχει νόημα. Το 2050, ο αναπτυσσόμενος κόσμος θα αποτελεί το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Δεν θα έχουμε τα 9 δισεκατομμύρια να παράγουν 2 τόνους ανά ημέρα, αν ο ανεπτυγμένος κόσμος δεν καταβάλει προσπάθεια γι' αυτό πρώτα.

Πρέπει να σκεφτούμε, λοιπόν, με ποιο δίκαιο τρόπο θα επιτύχουμε τους στόχους. Και η αντίληψη είναι ότι ο πλούσιος κόσμος πρέπει να κάνει περικοπές κατά 80%, να υπάρξουν σχέδια εμπορίας διοξειδίου του άνθρακα στον ανεπτυγμένο κόσμο και να υπάρξει ροή κεφαλαίων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Επίσης, να αξιοποιήσουμε τα υφιστάμενα σχέδια εμπορίας άνθρακα, να αναπτύξουμε την τεχνολογία και, κατόπιν, να τεθούν οι στόχοι για τις αναπτυσσόμενες χώρες για το 2020, οπότε στη συνέχεια να κινηθούν πια με τα δικά τους σχέδια περικοπής εκπομπών. Μετά όμως το 2020. Μέχρι τότε θα πρέπει να μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνολογία.

Το τρίτο μέρος θα είναι βεβαίως ένα παγκόσμιο σύστημα εμπορίας βάσει του «IUEETS», του σχεδίου το οποίο θα υπογραφεί τέλη 2009, αρχές 2010. Θα είναι ένα σχέδιο που θα αποτελέσει και τη βάση του παγκόσμιου συστήματος εμπορίας άνθρακα. Επιπλέον, πρέπει να σταματήσει, βεβαίως, η αποψίλωση των δασών. Δεν έχω εξαντλήσει το θέμα αυτό. Επίσης, ένα άλλο μέρος αυτής της παγκόσμιας συμφωνίας θα είναι η ανάπτυξη και η ανταλλαγή τεχνολογιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το έκτο σημείο θα είναι να βοηθήσουμε να χρηματοδοτηθούν οι μεγάλες προκλήσεις της προσαρμογής, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν από τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Όλοι πρέπει να προσαρμοστούμε. Το Λονδίνο ήδη χρησιμοποιεί το φράγμα για την υπερχείλιση του Τάμεση πολύ περισσότερο απ' ό,τι στο παρελθόν. Το Λονδίνο λοιπόν θα πρέπει να ξαναφτιάξει και το αποχετευτικό του σύστημα, διότι η χωρητικότητά του δεν θα μπορέσει να αντέξει πλέον τις βροχοπτώσεις του χειμώνα.

Επίσης πρέπει να εγκατασταθεί σύστημα κλιματισμού στο υπόγειο Μετρό του Λονδίνου. Όπως ξέρετε όσοι έχετε βρεθεί στο Λονδίνο, μια τέτοια προσαρμογή είναι απολύτως απαραίτητη λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη. Και μιλάμε για επιπτώσεις της αύξησης θερμοκρασίας κατά περίπου 2 βαθμούς Κελσίου και μάλιστα, για μία πόλη σαν το Λονδίνο, η οποία πραγματικά απέχει πάρα πολύ από τις επιπτώσεις που αναμένονται σε άλλες χώρες.

Η αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτεί μια παγκόσμια συμφωνία.

Όλοι θα πρέπει να προσαρμοστούμε και ο αναπτυσσόμενος κόσμος είναι αυτός που θα πληγεί πολύ περισσότερο. Είναι πολύ άδικο αυτό. Οι πλούσιες χώρες, οι οποίες έχουν συμβάλει περισσότερο στις υψηλές συγκεντρώσεις αερίων στην ατμόσφαιρα, θα πληγούν αργότερα απ' ό,τι οι αναπτυσσόμενες και φτωχότερες χώρες, οι οποίες δεν έχουν συμβάλει.

Είναι λοιπόν άδικο το σύστημα. Θα πρέπει να γίνουν οι συνεισφορές και οι δωρεές προς τον τρίτο κόσμο, που έχουμε ήδη υποσχεθεί, όπως το 0,7% του Α.Ε.Π. που έχει υποσχεθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Όμως, μια τέτοια παγκόσμια συμφωνία θα είναι αποδοτική εφόσον θα επιτρέψει τη λειτουργία της αγοράς, η οποία θα φροντίσει για την εύρυθμη λειτουργία και την ισοτιμία αυτής της συμφωνίας.

Ήδη είπα ότι κινούμαστε σωστά προς την κατανόηση των δεσμεύσεων που πρέπει να αναλάβουμε. Πρέπει όμως να κινηθούμε ταχύτερα και να φτάσουμε εκεί σε έναν χρόνο από τώρα, στη σύσκεψη του ΟΗΕ που θα γίνει στην Κοπεγχάγη σχετικά με τις κλιματικές αλλαγές, το Δεκέμβριο του 2009. Η προηγούμενη σύσκεψη έγινε στο Μπαλί, με μεγαλύτερη επιτυχία απ' ό,τι στο Κιότο.

Ήδη τόνισα πόσο σημαντικές είναι οι συσσωρεύσεις αερίων στην ατμόσφαιρα. Η καθυστέρηση θα είναι καταστροφική και οποιαδήποτε καθυστέρηση ή μη λήψη απόφασης, του χρόνου, θα έχει τρομακτικές επιπτώσεις. Άρα θα πρέπει να επισπεύσουμε τις διαδικασίες και να υπογράψουμε μία παγκόσμια συμφωνία σε έναν χρόνο. Η Ευρώπη θα παίξει πολύ κρίσιμο ρόλο σε αυτή την ιστορία. Είναι πολύ σημαντικό λοιπόν όλοι να κινηθούμε ταυτόχρονα.

Τι γίνεται τώρα με τον επιχειρηματικό κόσμο; Πολύ σύντομα θα παρουσιάσω αυτό το ζήτημα που είναι πολύ σημαντικός παράγοντας στη συζήτησή μας. Ο επιχειρηματικός κόσμος, καταρχάς, μπορεί να βοηθήσει τις κυβερνήσεις να διαμορφώσουν πολιτικές. Οι περισσότεροι πολιτικοί –και είμαι αντικειμενικός– είναι πλήρως απασχολημένοι στην πολιτική, στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής τους. Αυτό ισχύει σίγουρα στο Ηνωμένο Βασίλειο και νομίζω ότι περιγράφω αυτό που όλοι βλέπουμε. Δεν έχουν επιχειρηματική εμπειρία, δεν ξέρουν πώς είναι να διαχειρίζεσαι μία επιχείρηση. Ποτέ δεν το έχουν κάνει. Ενδεχομένως θα το είχαν κάνει, αν ακολουθούσαν διαφορετική διαδρομή.

Η κατανόηση λοιπόν των εννοιών των επενδύσεων, των τεχνολογικών εναλλαγών, της δομής κινήτρων είναι πολύ σημαντική. Και είναι πολύ βαθύτερη, βεβαίως, μεταξύ αυτών που ούτως ή άλλως εμπλέκονται σε αυτές τις διαδικασίες. Λοιπόν θα πρέπει οι επιχειρήσεις να συνεργαστούν στενά με τις κυβερνήσεις για τις πολιτικές. Θα πρέπει να τεθούν τα πολιτικά πλαίσια από τις κυβερνήσεις, αλλά οι επιχειρήσεις κάνουν τις επενδύσεις και λαμβάνουν τις αποφάσεις όπως και οι καταναλωτές.

Η Συνομοσπονδία Βρετανικών Βιομηχανιών (CBI) ήδη μπήκε σε αυτή τη διαδικασία αναλογισμού των συνεπειών και ήδη έχει καταλήξει σε κάποια μέτρα.

Ο επιχειρηματικός κόσμος μπορεί να βοηθήσει τις κυβερνήσεις να διαμορφώσουν πολιτικές.

Επίσης, η αντίστοιχη Συνομοσπονδία Ινδικών Βιομηχανιών έχει εκδώσει μία πρόταση σχετικά με το τι θα μπορούσε να κάνει η Ινδία αλλά και πόσο γρήγορα θα μπορούσαν να συντελεστούν αλλαγές. Τέτοιου είδους, λοιπόν, δραστηριότητες. Ο ΣΕΒ ενδεχομένως επεξεργάζεται κάποια πρόταση. Μιλήστε στην κυβέρνησή σας για το τι μπορεί

να γίνει και γιατί είναι σημαντικό και δείξτε ποιες ευκαιρίες υπάρχουν. Και μην το παρουσιάζετε ως κάτι το οποίο μπορεί να το κάνει κάποιος άλλος και δεν είναι δική σας δουλειά.

Οι επιχειρήσεις επίσης μπορούν να εκτιμήσουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν, αλλά και τις ευκαιρίες που μπορεί να υπάρχουν. Πολλές επιχειρηματικές δραστηριότητες υφίστανται τους κινδύνους φυσικών καταστροφών. Πολλές επιχειρήσεις, για παράδειγμα, κινδυνεύουν από πιθανές πλημμύρες. Πολλές φορές πλημμυρίζει πλέον η Αγγλία. Πρέπει να σκεφτούμε θέματα ασφάλειας, θέματα αντιπλημμυρικών έργων. Τέτοιου είδους φυσικές καταστροφές και κίνδυνοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Στο Μεξικό ενδεχομένως σκέφτονται πολύ περισσότερο τους κινδύνους, για παράδειγμα, φυσικών φαινομένων τύπου Κατρίνα, απ' ό,τι στο παρελθόν.

Καθώς κινούμαστε προς πηγές ενέργειας χαμηλότερων εκπομπών άνθρακα, εάν εσείς επιμένετε να χρησιμοποιείτε πηγές ενέργειας υψηλών εκπομπών μπορεί να μην είναι πλέον αξιοποιήσιμες οι επενδύσεις σας ή τα στοιχεία ενεργητικού σας ή η επιχειρηματική σας περιουσία. Όσοι επενδύουν στην αυτοκινητοβιομηχανία, θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους ότι βγαίνουν συνεχώς νέοι κανονισμοί για τη μείωση των εκπομπών καυσαερίων από τα αυτοκίνητα. Συνεπώς, αν δεν επενδύσει κανείς σε αυτές τις τεχνολογίες θα μείνει πίσω.

Και υπάρχουν και τα πράσινα προϊόντα. Ήμουν στην Κίνα πριν τρεις βδομάδες και ο Λι Σκοτ, ο υπεύθυνος της Wal-Mart, που έχει το 10% των εισαγωγών των ΗΠΑ από την Κίνα, άλλαξε κάποιους προμηθευτές του. Σε μία σύσκεψη 1.000 ατόμων όπου συμμετείχαν όλοι οι προμηθευτές της Wal-Mart τους είπε: χρειάζομαστε πράσινα προϊόντα, διότι πράσινα προϊόντα απαιτούν οι καταναλωτές μας, άρα θα ασκήσουμε πιέσεις σε σας να μας προμηθεύετε πράσινα προϊόντα ή πράσινες πρώτες ύλες. Τέτοιου είδους προκλήσεις θα αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις. Υπάρχουν κίνδυνοι για την αγορά και την επιχειρηματική φήμη.

Ως πανεπιστημιακός απευθύνομαι στους φοιτητές του LSE. Στο παρελθόν δεν ήθελαν πολλοί από αυτούς να εργαστούν σε καπνοβιομηχανίες ή βιομηχανίες αμυντικών συστημάτων. Τώρα θέλουν να προσληφθούν οπουδήποτε. Και οι μέτοχοι λοιπόν ανησυχούν πάρα πολύ, γιατί η φήμη παίζει πολύ μεγάλη σημασία. Οι πελάτες, οι μέτοχοι, οι εργαζόμενοι παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για τη φήμη μιας εταιρείας. Άρα, υπάρχουν πάρα πολλοί κίνδυνοι, είτε μιλάμε για φυσικούς κινδύνους ή για κινδύνους που εγκυμονούνται λόγω των πολιτικών.

Όμως, δεν θέλω να σας παρουσιάσω μια ιστορία κινδύνων. Πολύ πιο σημαντική ακόμη συνεχίζει να είναι η ιστορία των ευκαιριών. Υπάρχουν λοιπόν πολλές ευκαιρίες. Σήμερα θα βλέπαμε τις απαρχές της επόμενης τεχνολογικής επανάστασης. Αν ανατρέξουμε στην ιστορία, 150-200 χρόνια πριν, υπήρξαν τεράστιες τεχνολογικές εξελίξεις που

κινητοποίησαν, παρακίνησαν, αν θέλετε, την ανάπτυξη. Το αυτοκίνητο, ο ηλεκτρισμός, η πληροφορική είναι μερικές από τις μεγαλύτερες τεχνολογικές εφευρέσεις που οδήγησαν στην οικονομική μεγέθυνση.

Η τεχνολογία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα είναι μια πολύ σημαντική τεχνολογία που θα οδηγήσει στην οικονομική πρόοδο στο μέλλον και όσοι την υιοθετήσουν θα πάνε πολύ καλά. Η οικονομική πρόοδος βάσει χαμηλών εκπομπών θα οδηγήσει σε οικονομική άνθηση. Ενώ, αντίθετα, εάν συνεχίσουμε τις υψηλές εκπομπές, θα οδηγηθούμε στην καταστροφή του περιβάλλοντος και στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος το οποίο θα είναι άκρως εχθρικό.

Άρα, λοιπόν, υπάρχουν πολλές ευκαιρίες για επενδύσεις από το λιανέμπορο που παρέχει τις πληροφορίες ή τη Wal-Mart και την Tesco, δύο μεγάλες αλυσίδες. Θα παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το ποιος μας βοηθά να κάνουμε περικοπές στις εκπομπές, μέχρι βεβαίως και τη βαριά βιομηχανία και τις βιομηχανίες παραγωγής ενέργειας. Όλοι έχουν ευκαιρίες επένδυσης.

Τι θα αποκομίσουμε; Θα αποκομίσουμε έναν ανεπτυγμένο κόσμο με βάση τις χαμηλές εκπομπές άνθρακα, αλλά και κάτι πολύ περισσότερο: έναν καθαρότερο, ασφαλέστερο κόσμο με μεγαλύτερη βιοποικιλότητα και έναν κόσμο πιο συλλογικό, πιο ελκυστικό για πολλούς λόγους. Κάποια οφέλη θα έλθουν την τελευταία ζοετία - 5οετία, κάποια άλλα οφέλη θα προέλθουν από την ενεργειακή ασφάλεια. Κάποιες ακόμα συνέπειες θα φανούν πολύ-πολύ γρήγορα.

Θα ήθελα να κλείσω λέγοντας λίγα πράγματα σχετικά με την οικονομική κρίση, τη χρηματοπιστωτική κρίση αλλά και την πλανητική κρίση. Τα στοιχεία που σας έδωσα μέχρι στιγμής καθιστούν σαφές ότι η πλανητική κρίση είναι τεράστια και οι δράσεις πρέπει να αναληφθούν τώρα. Στις επόμενες δύο δεκαετίες θα είναι αργά. Δεν πρέπει να περιμένουμε άλλο.

Η τεχνολογία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα οδηγήσει στην οικονομική πρόοδο.

Μιλάμε για μία απώλεια παραγόμενου προϊόντος 3 - 4% στα επόμενα χρόνια. Εγώ λοιπόν στοιχηματίζω, τουλάχιστον για το Ηνωμένο Βασίλειο, από τον προηγούμενο Ιούλιο που ξεκίνησε η ύφεση της Μεγάλης Βρετανίας, ότι θα δούμε μείωση της τάξεως του -1, -2% ως προς το παραγόμενο προϊόν μας και, βέβαια, αυτό θα αυξηθεί ενδεχομένως κάποια στιγμή στο 2010.

Και γιατί το πιστεύω αυτό; Οι τιμές των ακινήτων συνεχίζουν να πέφτουν, αυτή τη στιγμή ακόμη βρίσκονται στην εύλογη αξία τους, αλλά, κατά πάσα πιθανότητα, η αποτίμησή τους θα μειωθεί στο άμεσο μέλλον. Αν δούμε λοιπόν τα στοιχεία ενεργητικού, αν δούμε τους ισολογισμούς των τραπεζών, νομίζω πως η οικονομική μεγέθυνση θα αρχίσει να ανακάμπτει κάποια στιγμή το 2010. Οι χρηματιστηριακές αγορές θα ανακάμψουν, βεβαίως, ταχύτερα απ' ό,τι η πραγματική οικονομία, άρα μπορεί να δούμε τις χρηματιστηριακές αγορές να ανακάμπτουν κάποια στιγμή το καλοκαίρι ή το φθινόπωρο του επόμενου έτους.

Αν τα ήξερα αυτά με βεβαιότητα, θα είχα βγάλει πάρα πολλά χρήματα, απλώς σας λέω την άποψή μου για το πού βρισκόμαστε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Και νομίζω το ίδιο ισχύει και για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Είναι λοιπόν μια σοβαρή κρίση, η μεγαλύτερη κρίση που εγώ τουλάχιστον έχω δει στη ζωή μου ως οικονομολόγος και βέβαια, μια από τις μεγαλύτερες κρίσεις που έχουμε δει στον κόσμο από τη δεκαετία του 1930. Είναι σημαντική, είναι δύσκολη, είναι πολύ μεγάλη.

Βεβαίως έχουμε όμως και την πλανητική κρίση ταυτόχρονα. Θα πρέπει να περιμένουμε και να μην αναλάβουμε καμία δράση για την πλανητική κρίση μέχρι να επιλύσουμε το θέμα της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης; Μεγάλο λάθος. Γιατί ουσιαστικά, αυτό που γίνεται είναι να αποδυναμώνεται η ζήτηση. Πρέπει να βάλουμε χρήματα στις τσέπες των ανθρώπων, να περικόψουμε τη φορολογία. Όταν σκεφτόμαστε όμως πώς θα αυξήσουμε τις δαπάνες και θα μειώσουμε τη φορολογία, πρέπει να σκεφτόμαστε το μέλλον. Πρέπει να σκεφτούμε ποιοι είναι οι παράγοντες παρακίνησης της οικονομικής αύξησης μακροπρόθεσμα. Έτσι λοιπόν πρέπει να κινηθούμε.

Μπορούμε να μιλήσουμε για την ενεργειακή αποδοτικότητα. Πολλοί άνθρωποι μπορούν να εργαστούν στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας. Μπορούμε να διοχετεύσουμε χρήματα στις νέες τεχνολογίες, την έρευνα και την ανάπτυξη. Υπάρχουν κάποιες δράσεις άμεσες, κάποιες βραχυπρόθεσμες και κάποιες μακροπρόθεσμες, όμως πρέπει να θέσουμε τα θεμέλια για μακροχρόνια οικονομική μεγέθυνση.

Πρέπει ταυτόχρονα να αναλάβουμε δράση και για τις δύο κρίσεις. Δεν μπορούμε να θεωρήσουμε ότι πρόκειται για μια σύγκρουση μεταξύ των δύο διαφορετικών κρίσεων, της κρίσης δηλαδή της οικονομικής και της πλανητικής. Πρέπει με «διαρθρωτικό» τρόπο να αντιμετωπίσουμε και τις δύο ταυτόχρονα.

Σκεφτείτε την Ελλάδα να μοιάζει με τη Σαχάρα σε 100-150 χρόνια εάν δεν αναλάβουμε γρήγορα δράση.

Λυπάμαι που πήρα περισσότερο χρόνο απ' ό,τι θα έπρεπε, άλλωστε είναι μια πολύ μεγάλη ιστορία αυτή, όμως, καθώς προσβλέπουμε στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης, η Ευρώπη θα είναι πραγματικά ριζοσπαστική, στην προσπάθειά της να αποκομίσει και τη συναίνεση της Κίνας, της Ινδίας και ολόκληρης της Ευρώπης. Η Ευρώπη, ήδη έχει υπάρξει πρωτοπόρος στο σύστημα εμπορίας εκπομπών.

Κάποιες χώρες θα επηρεαστούν εντονότερα από την κλιματολογική αλλαγή, κυρίως στη νότια Ευρώπη. Η νότια Γαλλία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία, η Ισπανία. Σκεφτείτε την Ελλάδα να μοιάζει με τη Σαχάρα σε 100-150 χρόνια, εάν δεν αναλάβουμε γρήγορα δράση. Άρα λοιπόν η Ευρώπη θα παίξει κεντρικό ρόλο. Η νότια Ευρώπη διατρέχει τον πιο βραχυπρόθεσμο, αν θέλετε συντομότερο, κίνδυνο. Συνεπώς οι επιχειρήσεις της νοτίου Ευρώπης μπορούν να γίνουν πρωτοπόροι και να συμβάλουν στην πρόοδο, στην ταχεία ανάληψη μέτρων από το σύνολο της Ευρώπης. Οι επιχειρηματίες λοιπόν, οι ακαδημαϊκοί, οι πολιτικοί, όλοι πρέπει να συμπράξουμε. Το γεγονός ότι έχετε δημιουργήσει στον ΣΕΒ το Συμβούλιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, το γεγονός ότι οργανώνετε τέτοιες εκδηλώσεις, δείχνει ότι σκέφτεστε σε βάθος αυτά τα θέματα και αυτό μου δίνει ελπίδα.

Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΑΝΕΛ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ (Χ. Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ): Ευχαριστούμε Sir Nicholas για την εξαιρετική και διαφωτιστική ομιλία. Ξέρουμε ότι η έκθεση έχει αναγνωστεί παγκοσμίως και νομίζω ότι σήμερα πήραμε μια ιδέα γιατί.

Ο Sir Nicholas δεν είναι ο μόνος, ο οποίος ποσοτικοποιεί το κόστος δράσης και αδράνειας, αλλά, με αυτόν τον τρόπο, βοηθάει στην ανάπτυξη μιας πιο ορθολογικής πολιτικής. Ταυτόχρονα όμως –και νομίζω ότι αυτό είναι πολύ σημαντικό– έδωσε νούμερα στα θέματα αυτά και δημιουργήθηκε μία αίσθηση δέους, που είναι πολύ απαραίτητη για την κινητοποίηση των ανθρώπων. Και νομίζω ότι το μεταφέρατε αυτό πολύ ωραία σήμερα.

Είμαι ο Χαρίδημος Τσούκας και θα συντονίσω το πάνελ συζήτησης. Θα ήθελα να καλέσω τα μέλη του πάνελ να λάβουν τη θέση τους στο τραπέζι. Έχουμε ένα πάνελ, λοιπόν, τεσσάρων διακεκριμένων ομιλητών από τον επιχειρηματικό κόσμο, τον πανεπιστημιακό κόσμο και από την κοινωνία των πολιτών και θα ήθελα να παρουσιάσω εν συντομία τα μέλη και στη συνέχεια να περιγράψω τη δομή της συζήτησης που θα έχουμε.

Ο πρώτος ομιλητής θα είναι ο κ. Ευθύμιος Βιδάλης, ο οποίος είναι Διευθύνων Σύμβουλος της S&B Βιομηχανικά Ορυκτά Α.Ε. από το 2001 και είναι Πρόεδρος του Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Ο δεύτερος ομιλητής θα είναι ο Καθηγητής κ. Χρήστος Ζερεφός, ο οποίος είναι Καθηγητής Ατμοσφαιρικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών, ακαδημαϊκός και μέλος του Διεθνούς Πάνελ Κλιματικής Αλλαγής που κέρδισε το βραβείο Νόμπελ πέτσι.

Το τρίτο μέλος του πάνελ είναι ο κ. Δημήτρης Καραβέλλας, ο οποίος, από το 1998, είναι ο Διευθυντής της WWF στην Ελλάδα. Η WWF είναι από τις πιο ενεργές περιβαλλοντικές οργανώσεις στη χώρα μας.

Και τέλος, ο κ. Δημήτρης Παπαλεξόπουλος, Διευθύνων Σύμβουλος της TITAN Α.Ε. Τιμέντων και μέλος του Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αυτοί είναι λοιπόν οι συμμετέχοντες.

Και η συζήτησή μας θα έχει την εξής μορφή: Θα ζητήσω από κάθε έναν να κάνει ένα σχόλιο 3 λεπτών με θέμα την ομιλία του Sir Nicholas και να θέσει τυχόν ερωτήματα στον ομιλητή. Στη συνέχεια, με την ολοκλήρωση των σχολιασμών από τα μέλη του πάνελ, ο Sir Nicholas θα έχει τη δυνατότητα να απαντήσει στα ερωτήματα και τα σχόλιά τους για περίπου 5 λεπτά. Υπολογίζουμε ότι θα διαρκέσει αυτή η διαδικασία περίπου 30 λεπτά και στη συνέχεια θα έχουμε μία συζήτηση με το κοινό που θα διαρκέσει περί τα 15 λεπτά. Αυτό είναι το σχέδιο λοιπόν, τουλάχιστον. Κύριε Βιδάλη έχετε το λόγο.

Ε. ΒΙΔΑΛΗΣ: Ευχαριστώ πολύ. «Ο δάσκαλος των ανόητων δεν είναι η λογική, αλλά η καταστροφή», είπε ο Δημόκριτος. Νομίζω ότι αυτή είναι και η προειδοποίηση του Λόρδου Stern. Να ακούσουμε τη λογική, να μετριάσουμε τους κινδύνους, να υιοθετήσουμε μια νέα στρατηγική, μια νέα προσέγγιση νωρίς, πριν μας βρει η καταστροφή.

Ακούσαμε τη, σε βάθος, διάγνωση του προβλήματος που μας έδωσε ο Λόρδος Stern, ο οποίος, όπως είδατε, έχει την ικανότητα να μετατρέπει τα επιστημονικά δεδομένα σε απλά αριθμητικά στοιχεία –και εγώ δεν θα επιχειρήσω κάτι παρόμοιο. Έδωσε όμως και πολύ συγκεκριμένα παραδείγματα για το πώς μπορούν οι επιχειρήσεις να έχουν έναν ρόλο που θα βοηθήσει να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της κλιματικής αλλαγής. Εμείς στον ΣΕΒ και συγκεκριμένα στο νεοϊδρυθέν Συμβούλιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, ξεκινήσαμε αυτό το ταξίδι από ανησυχία ότι η βιομηχανία θα αποτελέσει το συνήθη ύποπτο, καθώς είναι ένας μεγάλος κλάδος, ο πιο εμφανής και εύκολος να δεχθεί τις βολές. Ξέρουμε πολύ καλά ότι η κοινή γνώμη συχνά ξεχνάει ότι η βιομηχανία έχει μερίδιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου παρόμοιο με αυτό της γεωργίας και των μεταφορών, ενώ οι περισσότερες εκπομπές στην Ελλάδα, όπως και στην Ευρώπη, προέρχονται από την παραγωγή ενέργειας. Και μην ξεχνάμε ότι η ενέργεια διχοκετεύεται κατ' αρχάς στα κτίρια, επαγγελματικά και οικιακά και δευτερευόντως στη βιομηχανία.

Η λύση δεν βρίσκεται μόνο σε αυτό που κάνει ή που θα κάνει η βιομηχανία, αλλά απαιτείται η κινητοποίηση όλης της κοινωνίας.

Είναι προφανές, πιστεύω, ότι όλοι πρέπει να συνειδητοποιήσουμε και γρήγορα μάλιστα, ότι η λύση δεν βρίσκεται μόνο σε αυτό που κάνει ή που θα κάνει, ίσως, η κοινωνία με τη βιομηχανία. Γι' αυτό το λόγο άλλαξε και η δική μας αντίληψη και, αντί να αμυνόμαστε, βγαίνουμε προς τα έξω και λέμε ότι πρέπει να κινητοποιηθεί η κοινωνία γενικότερα, ώστε να συζητήσουμε, να αποδεχθεί η κοινωνία μία αλλαγή στη νοοτροπία και στις συνήθειές της, να μπούμε βαθιά στο διάλογο με την κυβέρνηση και στο τέλος να υπάρξουν νέα νομοθετήματα, όπως πρότεινε και ο Λόρδος Stern.

Η επιχειρηματική κοινότητα και ιδιαίτερα η βιομηχανία, βασίζεται σε επενδύσεις που έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα. Αν πάρουμε λάθος αποφάσεις για επενδύσεις, αυτό έχει σημασία και για την κοινωνία. Μία λάθος απόφαση δεν επηρεάζει μόνο την επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά και την ίδια την κοινωνία, λόγω απασχόλησης, μη δημιουργίας αξίας κλπ. Οπότε, το να στείλουμε τα σωστά μηνύματα σαν κίνητρα στη βιομηχανία είναι απολύτως σημαντικό.

Μιλήσαμε για το κόστος του άνθρακα, την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την ανάγκη αλλαγής της νοοτροπίας και των συμπεριφορών. Όλα αυτά επηρεάζουν και αφορούν την επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η τιμολόγηση του άνθρακα, για παράδειγμα, έχει να κάνει με το να στέλνονται τα σωστά μηνύματα και να δίνονται τα σωστά κίνητρα, ώστε να ληφθούν οι σωστές αποφάσεις που θα συμβάλουν στη λύση των προβλημάτων.

Η ανάπτυξη της τεχνολογίας είναι κάτι το οποίο είναι ώριμο για την εμπλοκή του ιδιωτικού τομέα και η σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα προσφέρει ευκαιρίες για λύσεις. Ορισμένες οικονομίες εστιάζουν τις προσπάθειές τους σ' αυτόν τον τομέα και ένα πολύ καλό παράδειγμα ήταν αυτό της Δανίας που επισκεφθήκαμε πρόσφατα.

Το δυσκολότερο είναι το τρίτο στοιχείο, η αλλαγή της συμπεριφοράς και των συνθηκών. Για εμάς, ως ΣΕΒ και Συμβούλιο Βιώσιμης Ανάπτυξης, βασικός μας στόχος είναι ο εμπειριστατωμένος και καλόπιστος διάλογος με ολόκληρη την κοινωνία, με τις ΜΚΟ, με τους κοινωνικούς εταίρους, με τους ακαδημαϊκούς, για να χαραχθεί νέα πολιτική και να βρεθούν νέοι τρόποι αντιμετώπισης, για να γκρεμίσουμε τα εμπόδια που υπάρχουν λόγω καχυποψίας και για να συνεργαστούμε για λύσεις προς το μέλλον.

Όλες αυτές οι λύσεις απαιτούν «αντισταθμίματα» (trade offs) και συμβιβασμούς και υπάρχουν κάποιες αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν, οι οποίες απαιτούν χρόνο προσαρμογής και τρόπους μετριασμού των κινδύνων. Πιστεύουμε και δεσμευόμαστε σε έναν διάλογο για να αναζητήσουμε και να λύσουμε ή να αντιμετωπίσουμε από κοινού τους σκληρούς συμβιβασμούς που θα πρέπει να γίνουν.

Βέβαια, τα προβλήματα αυτά δεν είναι μόνο της Ελλάδας, αλλά και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χώρα μας θα πρέπει να εμπλακεί στο διάλογο αντί να μένει στο περιθώριο.

Πιστεύω ότι μπορούμε να βρούμε λύσεις στα θέματα που τίθενται, μπορούμε να βελτιώσουμε την απόδοσή μας, μπορούμε να συμμετέχουμε σε νέες δραστηριότητες και υπάρχουν ευκαιρίες ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο. Αν μάθουμε να λαμβάνουμε τις σωστές αποφάσεις ή αν αξιοποιήσουμε πρώτοι τις ευκαιρίες μπορούμε να αναπτυχθούμε παγκοσμίως.

Κατ' εμέ, τώρα είναι ο κατάλληλος χρόνος για να αναλάβουμε δράση και μπορούμε να επιχειρηματολογούμε με νούμερα και με επιστημονικά στοιχεία, αλλά δεν έχουμε πολύ χρόνο στη διάθεσή μας για δράση.

Τώρα, αναφορικά με το ερώτημά μου στον Λόρδο Stern: Νομίζω ότι εν μέσω παγκόσμιας κρίσης, την οποία και εσείς περιγράψατε, πολλοί χρηματοοικονομικοί οργανισμοί και μηχανισμοί της αγοράς έχουν χάσει μέρος της εμπιστοσύνης που είχε ο κόσμος σε αυτούς. Η αγορά όμως βασίζεται στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς για να λειτουργήσει. Ελπίζω ότι θα μπορέσουμε να ξεπεράσουμε αυτά τα προβλήματα μέχρι την Κοπεγχάγη, αλλά αυτό δεν είναι σίγουρο.

Βλέπω, επίσης ότι θα υπάρξουν καθυστερήσεις στις επενδύσεις λόγω της οικονομικής κρίσης και αυτό ενδεχομένως να είναι και καλό γιατί θα μπορούν να γίνουν οι σωστές επενδύσεις. Θα ήθελα τα σχόλιά σας στα δύο αυτά θέματα. Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ κύριε Βιδάλν. Ο Καθηγητής κ. Ζερεφός έχει το λόγο.

Χ. ΖΕΡΕΦΟΣ: Ευχαριστώ. Εξοχότατοι κυρίες και κύριοι, πριν δύο χρόνια εορτάσαμε την 20η επέτειο του Πρωτοκόλλου Μόντρεαλ εδώ, σε αυτό το κτίριο. Και όλοι συγκεντρωθήκαμε εδώ, πολύ ευτυχώς που το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ αποδείχθηκε επιτυχές, παρόλο που ξεκίνησε με μεγάλους δισταγμούς και επιφυλακτικότητα. Ήταν ένα πολύ δύσκολο ζήτημα που απαιτούσε τη συνεργασία μεταξύ οικονομολόγων, επιστημόνων και της βιομηχανίας. Η λύση προέκυψε βρίσκοντας εναλλακτικές λύσεις. Και παρόλο που ξεκινήσαμε με ανάμικτα συναισθήματα ο ένας για τον άλλον στην αρχή, στο τέλος είχαμε πραγματικά μία σύγκλιση σε πολύ ευχάριστο κλίμα, που μας οδήγησε να εορτάσουμε την 20ετία ενός επιτυχούς Πρωτοκόλλου.

Ακούγοντας την ομιλία σας, Sir Nicholas, και πριν θέσω κάποια ερωτήματα που μου προέκυψαν, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω εκ μέρους των συναδέλφων μου απλώς και μόνο επειδή, χωρίς τη δική σας έκθεση, το θέμα των κλιματικών αλλαγών θα είχε μείνει στα πρόθυρα των πολιτικών γραφείων και θα είχε συγκαλυφθεί σαν μια πολύ ύποπτη ιστορία.

Την ιστορία αυτή δημιούργησαν δέθεν κάποιιοι τρελοί επιστήμονες για να απειλήσουν τους πολίτες και αυτοί οι φτωχοί συμπολίτες από τις ΜΚΟ προσπαθούσαν να κάνουν πολλή φασαρία για το τίποτα, για ίδιους λόγους.

Σας ευχαριστώ λοιπόν εκ μέρους όλων αυτών που ανέφερα. Και έχουμε πραγματικά αξιόλογους εκπρόσωπους όλων αυτών που σας ανέφερα στην αίθουσα.

Και έρχομαι λοιπόν στα ερωτήματα. Οι υπολογισμοί σας, Sir Nicholas, βασίστηκαν σε μία σταθερή οικονομία, αν δεν κάνω λάθος. Τώρα που αποσταθεροποιήθηκε η οικονομία, υπάρχουν κάποιες αλλαγές στις εκτιμήσεις σας; Υπάρχουν κάποιες αβεβαι-

ότητες στην πορεία των ετών που λαμβάνει υπόψη το μοντέλο σας; Ή, αν υπάρχουν αβεβαιότητες στο μοντέλο σε ένα ασταθές οικονομικό περιβάλλον, πώς η συνέργεια του μεταβαλλόμενου κλίματος σε μία μεταβαλλόμενη οικονομία θα μπορούσε να λειτουργήσει; Δηλαδή, πώς θα μπορούσαν να συνεργαστούν οι κλιματικές αλλαγές με το μεταβαλλόμενο οικονομικό κλίμα; Για μένα ακούγεται πολύ δύσκολο αυτό.

Και το δεύτερο ερώτημα, ακόμη δυσκολότερο νομίζω, Sir Nicholas, αφορά σε κάτι που εμείς οι επιστήμονες δεν έχουμε ακόμη αναγνωρίσει: Και αυτό δεν είναι τίποτε άλλο παρά η συνέργεια μεταξύ των ακραίων φαινομένων για τα οποία ευθύνεται ο άνθρωπος και των ακραίων φαινομένων που προκαλεί η ίδια η φύση.

Πραγματικά δεν μπορεί κανείς εύκολα να φανταστεί πόσο μεγάλη θα είναι η καταστροφή εάν υπάρξει συνέργεια συμβάντων.

Για παράδειγμα, όταν έχουμε μία πλημμύρα -και όπως γνωρίζουμε σε ορισμένες περιοχές αναμένουμε ακόμη πιο συχνές πλημμύρες- σε μία περίπλοκη τοπογραφία περιμένουμε και περισσότερες κατολισθήσεις ή γεωλισθήσεις. Και σε ορισμένα μέρη του κόσμου, στη Μεσόγειο για παράδειγμα, έχουμε αυξημένη πιθανότητα σεισμών. Η συνέργεια λοιπόν όλων αυτών των φυσικών φαινομένων θα μεγέθυσε το κόστος της καταστροφής και αυτό θα δημιουργούσε ίσως μία ασυνέχεια στο μοντέλο σας, είμαι βέβαιος. Αλλά δεν ξέρω αν αυτό μπορεί να υπολογιστεί καταρχάς και κατά δεύτερον, δεν νομίζω ότι έχει κανείς εκτιμήσει την πραγματική επίπτωση ή επίδραση της συνέργειας μεταξύ των κρίσεων.

Ως προς το δεύτερο αυτό ερώτημα, στην Ακαδημία Αθηνών συνεργαζόμαστε και με το Υπουργείο Ανάπτυξης προσπαθώντας να υπολογίσουμε και να εκτιμήσουμε (χρησιμοποιώντας επιστημονικά μοντέλα, μοντέλα μαθηματικών και φυσικής) ώστε να δούμε πώς θα καταλήξουμε σε ορθότερους υπολογισμούς ως προς αυτά τα φαινόμενα. Και αναρωτιέμαι λοιπόν αν θα μπορούσατε κι εσείς να δώσετε τη δική σας άποψη, ως προς αυτό το θέμα των μοντέλων υπολογισμού των συνεργειών, που ακόμη δεν τα έχουμε δημοσιεύσει βεβαίως και γενικώς δεν είναι δημοσίως γνωστά.

Θα θέλαμε λοιπόν να σας προσφέρουμε και κάποιες από αυτές τις συλλογιστικές, από αυτό το συλλογισμό, γιατί πραγματικά δεν μπορεί κανείς εύκολα να φανταστεί πόσο μεγάλη θα είναι η καταστροφή εάν υπάρξει συνέργεια συμβάντων. Για παράδειγμα, ένα μικρό τσουνάμι μπορεί να δημιουργήσει ένα τεράστιο συμβάν στις ακτές της Μεσογείου, με επιδείνωση (παροδική) των πλημμυρών που θα δημιουργηθούν από τη βαθμιαία, ούτως ή άλλως, αύξηση της μέσης στάθμης της θάλασσας. Τα συνεργιστικά προβλήματα είναι πολλά και εξαιρετικά πολύπλοκα και το αποτέλεσμα στη φύση και στην οικονομία εν πολλοίς άγνωστο.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Σας ευχαριστούμε Καθηγητή κ. Ζερεφέ. Ο κ. Καραβέλλας έχει το λόγο.

Δ. ΚΑΡΑΒΕΛΛΑΣ: Sir Nicholas, συγχαρητήρια για την εξαιρετική ομιλία σας. Εκπροσωπώντας μία ΜΚΟ που για πολλά χρόνια προσπαθεί να αφυπνίσει τον κόσμο για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αλλά και τις διαθέσιμες λύσεις, θα ήθελα και εγώ να αδράξω αυτή την ευκαιρία και να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μας σε σας και στην ομάδα σας. Τα ευρήματά σας, η περίφημη Stern Review έχει δώσει μια ιδιαίτερη οπτική και τροφοδοτεί τον πολιτικό διάλογο για την κλιματική αλλαγή.

Εν ολίγοις, αυτό που μας λείπει ο Sir Nicholas είναι ότι εάν δεν αντιμετωπίσουμε την κλιματική αλλαγή αποτελεσματικά θα είναι πολύ πιο δαπανηρό για το περιβάλλον, θα είναι χειρότερο για το περιβάλλον. Μειώνει τις ευκαιρίες για τις μελλοντικές γενιές, αλλά, όπως είπα πολύ εύγλωττα, θα είναι πολύ αρνητικά και τα οικονομικά αποτελέσματα.

Όπως αναφέρατε Sir Nicholas, η αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα θα οδηγήσει σε μείωση της ανάπτυξης. Και η οικονομία χαμηλών εκπομπών είναι ουσιαστικά το θεμέλιο για τη μελλοντική ανάπτυξη της οικονομίας και από αυτό εξαρτάται.

Θέλω να το συνδέσω αυτό και λίγο με τη δική μας χώρα, την Ελλάδα, γιατί η ελληνική οικονομία, τουλάχιστον σήμερα, δεν είναι μια οικονομία χαμηλών εκπομπών, το 90% του ενεργειακού μίγματος εξαρτάται από ορυκτά καύσιμα. Και, παρά το γεγονός ότι έχουμε πολύ μεγάλες δυνατότητες εκμετάλλευσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, βρισκόμαστε ακόμα, στην παρούσα φάση, πολύ πίσω από οποιοσδήποτε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόσφατα δημοσιεύσαμε μια έκθεση στην οποία προτείνουμε ένα ενεργειακό όραμα της χώρας για το 2050, προτείνουμε ότι η μείωση των εκπομπών μας μπορεί να φτάσει σχεδόν το 70% μέχρι το 2050 και εκτιμήσαμε το κόστος αυτής της μείωσης στο 0,7% του Α.Ε.Π. Το θεωρούμε αρκετά εφικτό αυτό.

Ακούγοντας την ομιλία σας και από την εμπειρία μας ως οργανισμού, νομίζω ότι θα μπορούσε κάποιος να εντοπίσει τρία βασικά σημεία αναγκαιότητας που είναι κρίσιμης σημασίας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Το πρώτο, αφορά το θέμα του χρόνου, το επείγον τη υπόθεσης. Εδώ και πολλά χρόνια συζητούνται τα διορθωτικά μέτρα, αλλά δεν έχουν υπάρξει διορθωτικές ενέργειες. Νομίζω ότι τώρα πρέπει να αναγνωρίσουμε την αναγκαιότητα, το επείγον του θέματος, πρέπει να προχωρήσουμε πέραν των επιστημονικών συζητήσεων και να δράσουμε τώρα.

Το δεύτερο σημείο έχει να κάνει με την παγκόσμια προσπάθεια, την παγκόσμια συμφωνία που αναφέρατε. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα απαιτήσει σαφέστατα μια παγκόσμια προσπάθεια όπου κάθε μία χώρα έχει ένα ρόλο να παίξει, παρόλο που ο Sir Nicholas μας είπε ότι κάθε χώρα έχει διαφορετικό ρόλο και διαφορετική ευθύνη. Η κλιματική αλλαγή είναι πράγματι ένα κοινωνικά άδικο φαινόμενο, είναι ένα πρόβλημα, μια πρόκληση που δημιουργήθηκε από τους πλούσιους αλλά επιδρά κυρίως στους φτωχούς. Το δεύτερο σημείο λοιπόν, είναι η οικουμενικότητα της κλιματικής αλλαγής και η ανάγκη μιας παγκόσμιας απάντησης σε αυτό το πρόβλημα.

Και το τρίτο κρίσιμο σημείο, η κρίσιμη ανάγκη, είναι το θέμα της ηγετικής ικανότητας, της ηγεσίας. Όπως είπατε, έχουμε μπροστά μας 12 μήνες να συμφωνήσουμε σε μία παγκόσμια συνθήκη η οποία θα αντιμετωπίζει με αποτελεσματικό τρόπο την κλιματική αλλαγή. Η συνθήκη αυτή μπορεί να γίνει στην Κοπεγχάγη, το Δεκέμβριο του 2009, μόνο εάν επιτύχουμε μεγάλη πρόοδο στο Πόζναν, σε μία κρίσιμη συνάντηση που θα γίνει σε λίγες ημέρες.

Για μας λοιπόν, τώρα είναι ο καιρός που η πολιτική ηγεσία του πλανήτη δοκιμάζεται πραγματικά. Και οι κυβερνήσεις οφείλουν να αντιμετωπίσουν το θέμα της κλιματικής αλλαγής μαζί, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση. Δεν πρέπει να δούμε την κλιματική κρίση ως ξεχωριστή από τη χρηματοοικονομική κρίση.

Και τώρα, αυτό με οδηγεί στο ερώτημά μου. Το ερώτημά μου είναι το εξής: Η δημόσια συζήτηση, λιγότερο στην Ελλάδα, περισσότερο στη Βρετανία και σε άλλες χώρες, κυριαρχείται από την οικονομική κρίση. Η ελληνική κυβέρνηση προσφάτως ανακοίνωσε ότι θα επενδύσει 28 δισεκατομμύρια ευρώ στο χρηματοοικονομικό κλάδο ως έναν τρόπο αντιμετώπισης της πρόκλησης της οικονομικής κρίσης. Το ερώτημά μου σε σας Sir Nicholas είναι το εξής: Εάν ήσασταν σύμβουλος της κυβέρνησης και του χρηματοοικονομικού κλάδου, πού θα έπρεπε να επενδυθούν αυτά τα ποσά, τι θα λέγατε;

Και ένα δεύτερο, μικρότερο ερώτημα. Εμφανιστήκατε αισιόδοξος ότι θα επιτευχθεί συμφωνία σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας, αλλά θα με ενδιέφερε να ακούσω τη δική σας πρόβλεψη για το αποτέλεσμα της συνάντησης στο Πόζναν.

Ευχαριστώ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ κύριε Καραβέλλα. Ο κ. Παπαλεξόπουλος έχει το λόγο.

Δ. ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ: Καλησπέρα σε όλους σας. Θα ήθελα να ξεκινήσω κάνοντας μία αυτοκριτική. Καταρχάς, εκπροσωπώ μία βιομηχανία που εκπέμπει υψηλές ποσότητες καυσαερίων και το μόνο που μπορώ να κάνω γι' αυτό είναι να φοράω πράσινο πουκάμισο και γραβάτα με δεντράκια. Γι' αυτό δεν πρέπει να παίρνετε τους μετρητοίς ό,τι σας λέω.

Κατά δεύτερον, ξόδεψα τα νιάτα μου για να γίνω μηχανικός και δεν έγινα οικονομολόγος. Θα μπορούσα όμως να σας επιστρέψω τη μομφή λέγοντάς σας ότι θα μπορούσατε να ήσασταν και ένας εξαιρετικός πολιτικός και ένας εξαιρετος επιχειρηματίας. Κρίμα που προτιμήσατε να παραμείνετε μόνο οικονομολόγος. Εάν ενδιαφερθείτε για την πολιτική, θα καλωσορίζαμε ειλικρινά έναν άνθρωπο με το δικό σας επίπεδο ρεαλισμού και ιδεαλισμού στην Ελλάδα. Πραγματικά, εδώ στην Ελλάδα, μας λείπει μία τέτοια ηγετική ικανότητα. Αλλά αυτή είναι μία άλλη κουβέντα και δεν αφορά το σημερινό μας θέμα.

Θα ήθελα, λοιπόν, να θίξω τρία ζητήματα σχετικά με όσα άκουσα σήμερα. Πρώτον, ότι υπάρχουν αρκετοί λόγοι για τους οποίους μας πήρε τόσο πολύ και ήταν τόσο δύσκολο να δούμε σοβαρά το θέμα των κλιματικών αλλαγών, παρά τις τρανταχτές επιστημονικές αποδείξεις. Δεύτερον, υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους η συμβολή του Sir Nicholas, πριν από δύο χρόνια, έκανε τόσο έντονα τη διαφορά. Και τρίτον, νομίζω ότι υπάρχουν πολλοί λόγοι, σε αυτό το χρονικό σημείο, να είμαστε συγκρατημένα αισιόδοξοι. Ξέρω ότι αυτή η τελευταία άποψη είναι αμφιλεγόμενη και γι αυτό θα εξηγήσω αργότερα τι εννοώ.

Κατά πρώτον, ήταν πολύ δύσκολο να φτάσουμε μέχρι εδώ, εξαιτίας, εν μέρει, του γεγονότος ότι όλα αυτά που ανέφερε ο Sir Nicholas δεν είχαν κοστολογηθεί. Το περιβάλλον είναι κάτι που το παίρνουμε δωρεάν, δεν πληρώνουμε γι' αυτό και, συνεπώς, δεν μας νοιάζει. Το κόστος που συνεπάγεται η κλιματική αλλαγή, όπως την περιέγραψε ο Sir Nicholas, είναι στο πολύ μακρινό μέλλον, είναι δύσκολο να κατανοηθεί και είναι και αβέβαιο. Είναι δύσκολο λοιπόν να πείσουμε τους ανθρώπους να κάνουν σοβαρές θυσιές σήμερα για κάτι που είναι τόσο αβέβαιο και αφορά σε κάτι τόσο μακρινό στο μέλλον.

Ένας άλλος λόγος είναι ότι υπάρχει και η αντίληψη της αδυναμίας ατομικής συνεισφοράς (free rider principle). Είναι η απλοϊκή σκέψη: «Δεν θα σώσω εγώ τον κόσμο, δεν είναι δική μου αποστολή. Οδηγώ ένα μεγάλο τζιπ, εκπέμπω πολύ διοξείδιο του άνθρακα, αλλά, ξέρετε, αυτό αποτελεί μία απειροελάχιστη ποσότητα. Αν οι Αμερικανοί κάποτε ασχοληθούν, θα ασχοληθώ κι εγώ». Αυτό λειτουργεί και σε ατομικό και σε εθνικό επίπεδο. Οι Κινέζοι, ας πούμε, λένε «να κάνουν πρώτοι κάτι οι Αμερικανοί», οι Αμερικανοί λένε «να κάνουν οι άλλοι» κ.ο.κ.

Επιπλέον, είναι πολύ περίπλοκο ζήτημα και έχει υψηλό βαθμό αβεβαιότητας και από επιστημονικής πλευράς και από οικονομικής και από πολιτικής, παρά την ηρωική απόπειρα του Sir Nicholas να απλοποιήσει τα πράγματα.

Είναι μια από τις λίγες φορές που έχουμε πραγματικά ένα παγκόσμιας εμβέλειας πρόβλημα.

Και τέλος, κατά την άποψή μου, πιο σημαντικό απ' όλα, είναι μια από τις λίγες φορές που έχουμε πραγματικά ένα παγκόσμιας εμβέλειας πρόβλημα, χωρίς παγκόσμιο σύστημα διακυβέρνησης για την αντιμετώπισή του. Και για όλους αυτούς τους λόγους, νομίζω ότι θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι ήταν πολύ δύσκολο να φτάσουμε ακόμα και εδώ που φτάσαμε σήμερα.

Ως προς το δεύτερο θέμα που θα ήθελα να θίξω τώρα. Αυτό που έκανε ο Sir Nicholas -και μάλλον το έχετε καταλάβει ήδη από τα σχόλια που έχω κάνει, ότι είμαι και θαυμαστής του- είναι ότι μπόρεσε να συνδυάσει διάφορα πράγματα. Έχει καταφέρει να συνομιλήσει με επιστήμονες, με οικονομολόγους, με επιχειρηματίες και με κυβερνήσεις κατά τρόπο κατανοητό από όλους και μάλιστα στη γλώσσα του καθενός. Έχει καταφέρει να συνδυάσει, λοιπόν, το ταξίδι στα αστέρια με το ρεαλισμό του ανθρώπου που πατάει σταθερά στη γη, πετυχαίνοντας ταυτόχρονα υψηλούς σκοπούς.

Επίσης, έχει καταφέρει να προσδιορίσει με νούμερα, λογικά νούμερα, όλα αυτά τα θέματα, κάτι που είναι ιδιαίτερα σημαντικό όταν εξετάζεις την επιχειρηματική διάσταση, δεδομένου ότι την ηθική διάσταση είναι πιο εύκολο να την προβάλλεις μεν, αλλά είναι λιγότερο πειστική. Αυτό που κάνει τη μεγάλη διαφορά, νομίζω, είναι να μπορέσεις από την ηθική διάσταση να φτάσεις στην επιχειρηματική και μάλιστα, να τη μεταφράσεις σε αριθμούς. Νομίζω, λοιπόν, ότι η συμβολή του είναι σημαντική. Το να ακούς τον Αλ Γκορ να μιλάει πολύ τακτικά για το θέμα αυτό, έχει συγκινησιακή φόρτιση, αλλά δεν έφτανε μέχρι το σημείο να κάνει εποικοδομητικές προτάσεις και να γίνει πειστικός σε πρακτικό επίπεδο.

Όλοι πια μιλάμε την ίδια γλώσσα κι αυτό συνιστά μια ουσιαστική αλλαγή.

Τέλος, το τρίτο θέμα που θα ήθελα να θίξω: Είμαι βαθύτατα αισιόδοξος -ίσως και αδικαιολόγητα για διάφορους λόγους- καταρχάς, επειδή σε τεχνοκρατικό επίπεδο το ευρύτερο περίγραμμα, το γενικό περίγραμμα του τι πρέπει να κάνουμε υφίσταται ήδη και παρουσιάστηκε με ιδιαίτερη ευγλωττία. Κανείς δεν λέει ότι θα είναι εύκολο να υλοποιηθεί, αλλά τουλάχιστον έχουμε ένα γενικό οδικό χάρτη για το προς τα που πρέπει να κινηθούμε.

Δεύτερον, βλέπουμε όλο και περισσότερο την εποικοδομητική δέσμευση των ανθρώπων από όλα τα κοινωνικά στρώματα και από όλες τις κατευθύνσεις. Όταν οι άνθρωποι εκουσίως κάνουν κάποιες θυσίες ως προς τις ατομικές καθημερινές συνήθειές τους, αυτό είναι ένα βήμα. Όταν επιχειρήσεις, μερικές από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές επιχειρήσεις στις ΗΠΑ, μαζεύονται και αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία να γράφουν στον αγαπημένο πρόεδρό τους και να πουν: «Επειδή εσύ Τζορτζ δεν μας βοηθάς, αποφασίζουμε εμείς εκουσίως να κάνουμε κάποιες αλλαγές», αυτό είναι μία μεγάλη αλλαγή. Η παρέμβαση του WBCSD, όπου κι εμείς συμμετέχουμε σημαίνει ότι ο επιχειρηματικός κόσμος πέρασε πια το στάδιο των συζητήσεων και αρχίζει ήδη να ασχολείται πραγματικά με το ζήτημα.

Η WWF και άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών δεν λένε πλέον απλώς «έχουμε πρόβλημα», αλλά αντιθέτως, προβαίνουν σε συγκεκριμένες προτάσεις επιχειρηματικών λύσεων. Όλοι πια μιλάμε την ίδια γλώσσα κι αυτό συνιστά μια ουσιαστική αλλαγή.

Ένας άλλος λόγος που είμαι αισιόδοξος είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη, πριν από οποιονδήποτε άλλο, ανέλαβε εκουσίως κάποια μέτρα και υπάρχουν σαφή σημάδια ότι και οι ΗΠΑ και η Κίνα, ακολουθούν αυτό το παράδειγμα πλέον. Με αυτές τις χώρες βέβαια να κινούνται στη σωστή κατεύθυνση, τα υπόλοιπα θα είναι πολύ πιο εύκολα.

Τέλος, τους τελευταίους 3 - 4 αιώνες υπήρξαν πάρα πολλές Κασσάνδρες και πάρα πολλά σενάρια Κασσάνδρας για το πόσο άσχημα θα είναι τα πράγματα, με την έλλειψη τροφίμων, την αδυναμία της ανθρωπότητας να ταΐσει τον πληθυσμό της σε διακόσια χρόνια από σήμερα ή διάφορα άλλα πράγματα. Θυμάμαι, στα τέλη του 19ου αιώνα, κάποιος προέβλεπε ότι μέχρι τα μέσα του 20^{ου} αιώνα το Λονδίνο θα ήταν καλυμμένο με 30 εκατοστά κοπριάς λόγω της αύξησης των αλόγων που κυκλοφορούσαν στους δρόμους. Και φαντάζεστε τις υγιεινολογικές συνέπειες από κάτι τέτοιο. Αλλά βέβαια, δεν είχαν προβλέψει την εμφάνιση του αυτοκινήτου που θα μας έσωζε, για να πρέπει και αυτό με τη σειρά του σήμερα να αποσυρθεί από τη ζωή μας για να σωθούμε, μέχρι να έλθει το επόμενο πρόβλημα.

Θέλω να πω ότι πιστεύω βαθιά ότι είναι σημαντικό να δώσουμε τα σωστά κίνητρα στην ανθρώπινη διάνοια που έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μεγάλες αλλαγές στην τεχνολογία. Ίσως ακούγομαι περισσότερο αισιόδοξος από όσο πρέπει και δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι προσπαθώ να πω ότι θα πρέπει να χάσουμε την εστίασή μας στο πρόβλημα, γιατί η πρόκληση είναι πολύ μεγάλη.

Θέλω να κλείσω με δύο ερωτήματα. Πρώτον, αν θα μπορούσατε να μας πείτε Sir Nicholas, εσείς προσωπικά, ως άτομο, με ποιο τρόπο αλλάξατε τη ζωή σας προκειμένου να αντανakλά τα πιστεύω σας;

Και το δεύτερο ερώτημα, θα ήθελα να εκδικηθώ όλους τους καθηγητές που με δυσκόλεψαν στη ζωή μου, βάζοντας μου μία ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων και να θέσω μία τέτοια ερώτηση σε σας. Θα σας διαβάσω μία ρήση και θα προτείνω 6 εναλλακτικές απαντήσεις. Η ρήση είναι: «Η χρηματοπιστωτική κρίση δεν είναι παρά ένα σαμαράκι στο δρόμο. Το πραγματικό μακροχρόνιο πρόβλημα θα είναι οι κλιματικές αλλαγές». Ποιος το είπε αυτό; 1) Ο επικεφαλής της WWF, 2) ο

Η οικονομική κρίση έχει μειώσει την εμπιστοσύνη των ανθρώπων στις αγορές.

Κοινοτικός Επίτροπος για το Περιβάλλον, 3) ο επικεφαλής του Οργανισμού Καθαρής Τεχνολογίας των ΗΠΑ, 4) κορυφαίος Κινέζος αξιωματούχος, 5) ο επικεφαλής της WBCSD ή 6) εσείς; (Ο Sir Nicholas Stern απάντησε: Κορυφαίος Κινέζος αξιωματούχος). Σωστή απάντηση. Και αυτό ακριβώς θέλω να πω: Όταν ένας κορυφαίος Κινέζος αξιωματούχος μιλάει με αυτόν τον τρόπο, δικαιολογείται να είναι κανείς αισιόδοξος. Πολύ ωραία. Sir Nicholas, περάσατε το τεστ με επιτυχία!

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστούμε Δημήτρη. Ακούσατε μια σειρά από ερωτήσεις. Θα θέλατε να απαντήσετε Sir Nicholas;

SIR NICHOLAS STERN: Πρώτον, σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τα πολύ καλά σχόλιά σας, τα οποία εξετίμησα ιδιαίτερα. Θα ήθελα να αναφερθώ πολύ γρήγορα στα ερωτήματα, ώστε να δώσω λίγο χρόνο και για τα ερωτήματα από το κοινό.

Η οικονομική κρίση έχει μειώσει την εμπιστοσύνη των ανθρώπων στις αγορές και ιδιαίτερα στις χρηματοοικονομικές αγορές. Και οι χρηματοοικονομικές αγορές είναι οι αγορές που είναι πολύπλοκες, καθώς αφορούν την ανταλλαγή χρημάτων έναντι υποσχέσεων. Όπως είναι και μία ασφαλιστική σύμβαση για παράδειγμα, πληρώνεις χρήματα τώρα για μια υπόσχεση για μελλοντική αποζημίωση. Αυτές είναι υποσχέσεις. Και οι υποσχέσεις με τα παράγωγα προϊόντα γίνονται ακόμα πιο πολύπλοκες. Ποιος κάνει τι, πότε, κάτω από ποιες συνθήκες.

Και ένας από τους λόγους που είμαστε σε αυτήν την κρίση είναι ότι σπρίξαμε όλες αυτές τις υποσχέσεις στις φούσκες του στεγαστικού κλάδου. Τα τελευταία χρόνια όμως έχουν υπάρξει τέσσερις φούσκες στα στεγαστικά, είναι φυσικές αυτές οι φούσκες, αλλά η δομή πίσω

από αυτές ήταν το μεγάλο λάθος. Και νομίζω ότι πολλοί έχουν χάσει την πίστη τους στις χρηματοοικονομικές αγορές. Και έτσι, ίσως να μην έχουν πίστη και στις αγορές διοξειδίου του άνθρακα με βάση αυτή την εμπειρία.

Θα πρέπει να υπάρξουν πολύ έντονες ρυθμίσεις στην αγορά άνθρακα. Έχουμε μάθει πολλά, πολύ γρήγορα, γιατί πρόκειται για μια πολύ νέα αγορά. Έχουμε μάθει πολλά στην Ευρώπη, όμως πρέπει να υπάρξουν πολύ έντονες ρυθμίσεις γιατί είναι βασικό εργαλείο αυτές οι αγορές, οι οποίες μπορεί να αποτύχουν άμα δεν υπάρχουν ικανές ρυθμίσεις. Ελπίζω αυτό να είναι ένα μάθημα από την οικονομική κρίση. Νομίζω ότι τις αγορές άνθρακα δεν θα είναι εύκολο να τις ρυθμίσουμε, αλλά θα είναι ενδεχομένως ευκολότερο να τις ρυθμίσουμε μέσα από τις χρηματοοικονομικές αγορές.

Τώρα, αναφορικά με τις καθυστερήσεις στις επενδύσεις. Ναι, κάποιες επενδύσεις θα καθυστερήσουν. Νομίζω ότι δεν έχει σημασία αν θα καθυστερήσουν κάποιες επενδύσεις για ένα ή δύο χρόνια -και νομίζω ότι γι' αυτό το διάστημα μιλάμε- αν αυτό μας δώσει τη δυνατότητα να δούμε ποια είναι η σωστή επένδυση, να εφαρμόσουμε τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και να υπάρχουν δομές κινήτρων. Αλλά δεν πρέπει να σπαταλήσουμε αυτά τα ένα - δύο χρόνια. Αυτό μας δίνει την ευκαιρία να σκεφτούμε τις τεχνολογίες, να υποστηρίξουμε τις τεχνολογίες.

Για παράδειγμα, οι κυβερνήσεις μπορούν να ρίξουν χρήματα σε Πανεπιστήμια. Νομίζω ότι πρέπει να το κάνουν, αλλά αυτό θα πρέπει να γίνει σε συνεργασία με το βιομηχανικό τομέα. Νομίζω ότι όλοι γνωρίζουμε πως λαμβάνονται μέτρα για να διασωθεί μία από τις τρεις μεγάλες εταιρείες του Ντιτρόιτ (General Motors, Ford και Chrysler) και θα πρέπει να επενδυθούν χρήματα στην ανάπτυξη ενός πολύ πιο οικονομικού αυτοκινήτου. Και η αυτοκινητοβιομηχανία στις ΗΠΑ έχει κινηθεί προς αυτή την κατεύθυνση. Αλλά μπορεί να πάρει μια γερή ώθηση από ένα πακέτο διάσωσης. Θα πρέπει λοιπόν να χρησιμοποιήσουμε αυτό το διάστημα κατ' αυτό τον τρόπο.

Ο κ. Καθηγητής μου έθεσε ένα πολύ δύσκολο ερώτημα. Θα σας πω τι κάναμε εμείς, αλλά δεν ξέρω αν μπορώ να σας πω πώς θα χειριστείτε το πρόβλημα που θέσατε. Στην ουσία δεν κάναμε πάρα πολλά, αναφορικά με τη δυναμική αστάθεια, ούτε και τη διάδραση των ασταθειών. Και τα δύο αυτά σημεία είναι πάρα πολύ σημαντικά. Νομίζω ότι αυτό σχηματίζει την εικόνα που παρουσίασα και που έχουν παρουσιάσει και άλλοι, την παρουσιάζει ως μια υποεκτίμηση των κινδύνων. Ακόμα και αν αγνοήσουμε όλα αυτά, το «business as usual», το να συνεχίσουμε, όπως κάναμε μέχρι τώρα, είναι πολύ επικίνδυνο.

Αν τα λάβουμε όλα αυτά υπόψη, που θα είναι γεγονός καθώς ο κόσμος θα υπερθερμαίνεται, μπορεί να απελευθερώνεται μεθάνιο και από το permafrost (παγωμένα εδάφη σε βόρειες κλιματικές ζώνες) και υπάρχουν τεράστιες ποσότητες μεθανίου στο permafrost. Δεν ξέρουμε πόσο γρήγορα θα γίνει αυτό. Οι πάγοι των πόλων έχουν ήδη αρχίσει να λιώνουν και υπάρχουν πάρα πολλές πληροφορίες που λαμβάνουμε αναφορικά με την επίπτωση στους ωκεανούς. Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζει το τι γίνεται και στον Αμαζόνιο.

Όλα αυτά τα στοιχεία δεν έχουν μπει στα μοντέλα. Και έτσι νομίζω ότι η επιστημονική προσέγγιση ήταν λίγο-πολύ επιστημονικά προσεκτική. Έχει να κάνει με τη διαχείριση του κινδύνου. Οι αβεβαιότητες, τις οποίες δεν μπορούμε να ποσοτικοποιήσουμε σωστά, θα πρέπει να μας ανησυχούν ακόμη περισσότερο. Και το πρόβλημα είναι ότι οι επιστήμονες είναι προσεκτικοί και θα πρέπει να συμμετέχουν στην ουσιαστική ενημέρωση και συμπλήρωση των κενών και των ερωτηματικών που έχουμε. Αλλά και πάλι θα πρέπει να κάνουμε κάποιες υποθέσεις σε σχέση με τον κίνδυνο και τον ελάχιστο χρόνο που έχουμε.

Χαίρομαι που κάνετε αυτή την προσπάθεια και χαίρομαι να μιλώ γι' αυτό, γιατί πιστεύω ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό. Η σύντομη απάντηση στο ερώτημά σας είναι: το κόστος που ρισκάρουμε και το κόστος των καταστροφών που μπορεί να αντιμετωπίσουμε είναι πολύ υψηλότερα από όλα αυτά τα οποία έχουμε υποθέσει εμείς οι ίδιοι και που έχουμε ποσοτικοποιήσει.

Τώρα, αναφορικά με το αν αλλάζουν οι εκτιμήσεις, ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης. Κάποια έξοδα θα μειωθούν, για παράδειγμα οι ανενεργόι πόροι είναι οικονομικότεροι από τους ενεργούς πόρους της οικονομίας. Άρα, λοιπόν, αυτή είναι ευκολότερη απάντηση από την άλλη που ήταν βαθύτερη. Νομίζω ότι τα επόμενα χρόνια το κόστος δράσης θα είναι μάλλον οικονομικότερο απ' ό,τι ισχυριζόμαστε.

Πού θα έπρεπε να επενδυθούν τα 28 δισεκατομμύρια ευρώ; Το πρόβλημα με το χρηματοπιστωτικό τομέα ουσιαστικά είναι ότι αυτό

που κάνουμε είναι να αποκαθιστούμε ζημίες, να αποζημιώνουμε δηλαδή, γιατί αλλιώς το σύστημα θα καταρρεύσει. Πρόκειται για διάσωση. Είναι σωστό, βεβαίως. Είμαστε εδώ που είμαστε. Θα θέλαμε να μην είμαστε, αλλά είμαστε. Άρα λοιπόν, βραχυπρόθεσμα, πολλά από αυτά τα κεφάλαια θα διοχετευτούν για την επιβίωση των τραπεζών ώστε να έχουν τα απαιτούμενα κεφάλαια για να ορθοποδήσουν ξανά.

Πιστεύω όμως ότι ήρθε η στιγμή να επηρεάσουμε τους τρόπους δανεισμού. Κάτι το οποίο λέγεται πολύ συχνά είναι ότι αυτοί δεν είναι φυσιολογικοί καιροί. Πραγματικά, δεν είναι φυσιολογικοί καιροί, δεν είναι μια φυσιολογική εποχή αυτή που ζούμε. Δεν μπορούμε να κάνουμε λοιπόν αυτά που θα κάναμε σε φυσιολογικούς καιρούς, αφού έχουμε ταυτόχρονα την οικονομική κρίση, τη χρηματοπιστωτική κρίση και την κλιματική κρίση.

Το να συνεχίσουμε, όπως κάναμε μέχρι τώρα, είναι πολύ επικίνδυνο.

Άρα, λοιπόν, η επένδυση κρατικών κεφαλαίων σε τεχνολογίες χαμηλού άνθρακα από κοινού με τη βιομηχανία, η ενθάρρυνση των τραπεζών να προβούν σε δάνεια για ενεργειακή αποδοτικότητα, η ενθάρρυνσή τους να αναμείξουν στεγαστικά δάνεια με πακέτα ενεργειακής αποδοτικότητας για τα σπίτια, είναι μερικά από αυτά που θα μπορούσαμε να σκεφτούμε προς το παρόν.

Αλλά ως προς τα μεγάλα κεφάλαια τα οποία αναφέρετε -πολύ μεγαλύτερα κεφάλαια μάλιστα σε άλλες χώρες- πρέπει να παραδεχτούμε ότι ουσιαστικά αφορά την αποκατάσταση των ισολογισμών, τον εκ νέου ισοσκελισμό αν θέλετε των ισολογισμών. Νομίζω ότι το 50% τουλάχιστον των περικοπών και το 80% μέχρι το 2050 είναι το σημαντικότερο απ' όλα. Γιατί αν αυτό γίνει ευρέως αποδεκτό, πολλά θα αλλάξουν. Το θέμα είναι πώς θα το καταφέρουμε.

Ελπίζω ότι αυτό το πλαίσιο θα γίνει κοινώς αποδεκτό. Δεν νομίζω ότι το Πόζναν θα είναι μια σύσκεψη όπου θα ληφθεί κάποια επίσημη απόφαση. Αλλά αν όλοι πούμε ότι στην Κοπεγχάγη πρέπει να αποφασιστεί 50% περικοπή των εκπομπών μέχρι το 2050 και 80% για τις πλούσιες χώρες, αυτό θα είναι ένα μεγάλο επίτευγμα.

Θα πρέπει όμως να υπάρχει κάποιος ενδιάμεσος στόχος για τις πλουσιότερες χώρες, βεβαίως, δεδομένου όμως το πού βρισκόμαστε σήμερα σε σχέση με το 1990, θα είναι δύσκολο να επιτύχουμε αυτό το στόχο. Να υπάρχει ένας ενδιάμεσος στόχος για το διάστημα 2020 - 2025, όχι το 2035, θα είναι αργά, αλλά μέχρι το 2025, ένας ενδιάμεσος στόχος. Άρα λοιπόν θα πρέπει να γίνει συζήτηση για τους ενδιάμεσους στόχους και θα πρέπει να είμαστε και πιο ευέλικτοι, αν θέλετε, στον τρόπο που διαπραγματευόμαστε. Και πρέπει να ανακοιπή οριστικά η αποψίλωση των δασών.

Αυτοί είναι λοιπόν ορισμένοι στόχοι. Αν στο Πόζναν γίνει κατανοητό το πού θα κινηθούμε τα επόμενα χρόνια, δεν χρειάζεται να μιλάμε για 50% - 80% μέχρι την Κοπεγχάγη, γιατί υπάρχουν τόσα πολλά πράγματα που πρέπει να συζητηθούν.

Τώρα, πώς άλλαξα τη ζωή μου; Όχι αρκετά, βεβαίως, κατά πάσα πιθανότητα. Πριν από έναν χρόνο όμως, πουλήσαμε μια παλιά μεζονέτα βικτωριανού τύπου στο Γουίμπλετον, στο Λονδίνο, όπου μεγάλωσαν τα παιδιά μας και πήγαν σχολείο. Και επειδή ο μικρότερος είναι 28 χρόνων, δεν ξέρουμε, βέβαια, αλλά, κατά πάσα πιθανότητα, δεν θα χρειαστεί να τους παρέχουμε μόνιμη διαμονή. Αγοράσαμε ένα καινούριο διαμέρισμα στο Λονδίνο με πολύ χαμηλή κατανάλωση ενέργειας.

Και έχουμε και ένα αγροτόσπιτο στο Σάσεξ, όπου ξεκινήσαμε να πειραματιζόμαστε με νέες τεχνολογίες. Έχουμε μία γεωθερμική αντλία η οποία τέθηκε σε λειτουργία την προηγούμενη βδομάδα και δούλεψε. Πρόκειται ουσιαστικά για ηλιακή ενέργεια, αλλά ηλιακή ενέργεια την οποία παίρνει κανείς από το πρώτο μέτρο του εδάφους.

Επίσης, προσαρμόσαμε κατάλληλες μονώσεις, που δεν υπήρχαν όταν πρωτοκτίστηκε στη δεκαετία του '50. Και η τεχνολογία στις μονώσεις σήμερα πραγματικά είναι απίστευτη. Νόμιζα ότι τα μονωτικά υλικά πρέπει να είναι τόσο κοντρά, αλλά πραγματικά μπορεί να έχεις την ίδια απόδοση με υλικά μικρού πάχους. Τέτοιου είδους πράγματα λοιπόν έχω κάνει.

Στο σπίτι μου, στο LSE όπου διδάσκω, έχω ένα αυτοκίνητο 18 ετών το οποίο ουσιαστικά δεν πολυχρησιμοποιώ. Ξέρω ότι πρέπει να αγοράσω ένα αυτοκίνητο το οποίο θα είναι ενεργειακά πιο αποδοτικό ή να αφήσω τελείως ακίνητο αυτό το 18 ετών αυτοκίνητο, γιατί δεν ξέρω αν έχει νόημα να το πουλήσω. Τέτοιου είδους πράγματα τέλος πάντων κάνω. Ευτυχώς, στο κέντρο του Λονδίνου μπορείς να χρησιμοποιείς λεωφορεία, τον υπόγειο, να περπατάς.

Περικοπές εκπομπών κατά 50% τουλάχιστον και 80% για τις πλούσιες χώρες μέχρι το 2050 θα είναι σημαντικό επίτευγμα.

Τρώ λιγότερο κρέας, σχεδόν καθόλου κόκκινο κρέας, κατά μεγάλες περιόδους είμαι και φυτοφάγος. Δεν είμαι γενικά φυτοφάγος, αλλά από καιρού εις καιρόν το κάνω. Πολλά πράγματα λοιπόν μπορεί να κάνει κανείς, ενδεχομένως εγώ δεν κάνω πολλά. Βλέπετε πετάω πολύ και οι περισσότεροι από αυτούς που πετούν συχνά, προσπαθούν με κάποιο τρόπο να το αντισταθμίσουν και εγώ αυτό προσπαθώ να κάνω. Δεν ξέρω τι άλλο μπορώ να αποκαλύψω από την προσωπική μου ζωή. Νομίζω ότι κάπου εδώ πρέπει να σταματήσω.

Πολλά πράγματα μπορεί να κάνει κανείς στην προσωπική του ζωή.

Τώρα η ερώτηση με τις πολλαπλές απαντήσεις. Δεν ξέρω ποια είναι η απάντηση. Ξέρω ότι δεν το είπα εγώ. Άρα θα πρέπει να μαντέψω, δεν ξέρω πραγματικά. Να πω «ένας κορυφαίος Κινέζος ηγέτης»; Μάλιστα, πολύ καλά, ένας κορυφαίος Κινέζος αξιωματούχος. Όταν ένας κορυφαίος Κινέζος αξιωματούχος μιλάει έτσι, μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ωραία, έχουμε λίγα λεπτά για συζήτηση, άρα οποιοσδήποτε θα ήθελε, μπορεί να θέσει ερώτηση στο πάνελ.

Η κυρία παρακαλώ.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Sir Nicholas, ανησυχώ με μία διαφαινόμενη διεθνή τάση, όταν ο κόσμος συνειδητοποιήσει την πραγματικότητα της κλιματικής αλλαγής και τις εναλλακτικές, να κινηθεί αμέσως προς τη δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα ή την πυρηνική ενέργεια. Η δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα είναι μια λύση με την οποία μπορούμε απλά να συνεχίζουμε να καταναλώνουμε με τον ίδιο τρόπο και απλά να αποθηκεύουμε το διοξείδιο του άνθρακα και η πυρηνική ενέργεια υπάρχει εδώ και πολύ καιρό.

Ο λόγος για τον οποίο ανησυχώ είναι ότι και οι δύο αυτές εναλλακτικές λύσεις βασίζονται σε μια πραγματικότητα που λέει ότι, παίρνουμε τα απόβλητα, τα πυρηνικά απόβλητα από τη μία και το διοξείδιο του άνθρακα, και τα θάβουμε. Και υποθέτουμε ότι η γη δεν θα κινηθεί, δεν θα αλλάξει. Όμως η γη δεν είναι έτσι, απ' ό,τι ξέρω εγώ.

Το ερώτημά μου λοιπόν σε σας είναι, τι επιχειρήματα θα χρησιμοποιούσατε έναντι μιας ομάδας κυβερνητικών και επιχειρηματικών ηγετών ώστε να εστιάσουν στις άλλες εναλλακτικές που υπάρχουν, που αφορούν τη βιώσιμη ενέργεια.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Θα ήθελα να ζητήσω να τεθούν κάποιες ερωτήσεις ακόμα, ώστε ο Sir Nicholas να απαντήσει όλες τις ερωτήσεις στο τέλος. Έτσι θα δοθεί η ευκαιρία σε περισσότερους να ρωτήσουν.

Υπάρχει κάποιος άλλος;

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα ήθελα να ρωτήσω εάν το τρέχον νομισματικό σύστημα, το οποίο έχει σχηματιστεί μετά το Μπρέτον Γουντς το '84, είναι συμβατό με μία βιώσιμη οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Ευχαριστώ.

Ο κύριος.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Δεν είμαι οικονομολόγος, είμαι νομικός και κατά τη διάρκεια του τελευταίου ακαδημαϊκού έτους έκανα αυτό το οποίο θα θεωρηθεί από κάποιον οικονομολόγο ως το χειρότερο λάθος: σπούδασα Περιβαλλοντικό Δίκαιο στο Παρίσι, και αυτό με οδηγεί στο εξής ερώτημα: Πιστεύετε ότι η ανάπτυξη μπορεί να είναι βιώσιμη χωρίς να υπάρχει επίπτωση στον παγκόσμιο πληθυσμό; Και μπορεί να υπάρξει αειφόρος ανάπτυξη με 2 ή και 3 δισεκατομμύρια καταναλωτές στον κόσμο;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Κάποιος άλλος θα ήθελε να θέσει ερώτημα; Εάν μου επιτρέπετε Sir Nicholas, ως Πρόεδρος, να θέσω κι εγώ κάποια ερωτήματα ώστε να τα απαντήσετε συνολικά. Αλλά, υπάρχουν, και κάποια ακόμη ερωτήματα από το ακροατήριο.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Sir Nicholas, πρώτα απ' όλα σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για την ενδιαφέρουσα παρουσίασή σας. Το ερώτημά μου είναι πολύ σύντομο: Τι θα γίνει στα φυτά εάν κάποιος από τους βασικούς παίκτες (ΗΠΑ, Κίνα, Ινδία) δεν συνεργαστεί. Τι θα γίνει στον πλανήτη;

Το λέω αυτό γιατί μοιράζομαι την αισιοδοξία σας για τον Μπαράκ Ομπάμα, αλλά προφανώς υπάρχουν και άλλες δυνάμεις, οι οποίες επενεργούν στην πολιτική των ΗΠΑ, της Κίνας και άλλων. Ευχαριστώ πολύ.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Και η κυρία.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πάντα είμαι λίγο καχύποπτη σε ό,τι αφορά τα ποσά. Μιλήσατε για ένα κόστος της τάξεως των 20 δολαρίων ανά τόνο για το διοξείδιο του άνθρακα και κάνατε έναν πολλαπλασιασμό και είπατε ότι το κόστος είναι της τάξεως των 2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων. Τα 20 αυτά δολάρια ανά μονάδα, τι είναι αυτό το κόστος, τι σημαίνει αυτό το κόστος, τι έχετε συνυπολογίσει; Το κόστος επιδιόρθωσης ζημίας για παράδειγμα αναφορικά με το αποχετευτικό δίκτυο ή με το φράγμα του Τάμεση; Τι περιλαμβάνει αυτό το κόστος; Διαδικασία καθαρισμού; Σε τι αντιστοιχεί αυτό το κόστος;

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Λοιπόν, δύο σύντομα ερωτήματα Sir Nicholas.

Πρώτον, ποια είναι η απάντησή σας στους σκεπτικιστές. Υπάρχουν κάποιοι καχύποπτοι, που αμφιβάλλουν για τα «μεγαλόπρεπα» περιβαλλοντικά μέτρα που προτείνονται, ότι μέτρα του τύπου Κίτο είναι αυτό που πραγματικά χρειάζεται ο κόσμος και, ενδεχομένως, μπορεί να γίνουν άλλα πράγματα σε φτωχά μέρη του κόσμου αντί για αυτά τα λεγόμενα μεγαλεπήβολα περιβαλλοντικά μέτρα που φέρεστε να προτείνετε εσείς και κάποιοι άλλοι.

Η ηλιακή ενέργεια δείχνει πολύ ελκυστική μεσοπρόθεσμα.

Και ένα δεύτερο, πιο ακαδημαϊκό ερώτημα. Η οικονομική επιστήμη ποτέ δεν νοιαζόταν για το περιβάλλον. Αυτή η δραματική κλιματική αλλαγή επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο ασχολούμαστε με τα οικονομικά; Και πώς;

SIR NICHOLAS STERN: Σας ευχαριστώ πολύ. Καμία από αυτές τις ερωτήσεις δεν είναι μικρή, άρα πρέπει να τις απαντήσω λίγο συνοπτικά.

Ούτε η δέσμευση πυρηνικών αποβλήτων, ούτε άνθρακα είναι μια γρήγορη λύση. Η φύλαξη του άνθρακα και των αερίων θα πρέπει να αναδειχθεί σε εμπορική κλίμακα, σε επιχειρηματική κλίμακα. Κάποιες πετρελαϊκές εταιρείες χρησιμοποιούν διοξείδιο του άνθρακα σε σωλίνες για να το διοχετεύσουν ξανά μέσα στις πετρελαιοπηγές, αλλά όχι σε μεγάλη κλίμακα ακόμη.

Και με τις δύο αυτές λύσεις, όπως μάθαμε, πρέπει να σκεφτόμαστε τους κινδύνους. Δεν είμαι ειδικός στα θέματα αυτά, αλλά θα ανησυχούσα με τον αποκλεισμό μιας σημαντικής τεχνολογίας. Χρειαζόμαστε πολλές μορφές τεχνολογίας το συντομότερο δυνατό και δεν θα ήθελα εκ των προτέρων να απορρίψω καμία.

Πιστεύω ότι κατά βάση, η ηλιακή ενέργεια δείχνει πολύ ελκυστική μεσοπρόθεσμα, η τιμή της άλλωστε πέφτει ταχύτατα. Ξέρουμε από πού προέρχεται και έχει πολλές εφαρμογές. Υπάρχει σε μεγάλη αφθονία, πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι θα χρειαζόμασταν ποτέ. Είναι πολύ σημαντικό να μειωθεί λοιπόν, περαιτέρω, το κόστος της ηλιακής ενέργειας και βέβαια, της μεταφοράς ενέργειας και ηλεκτρισμού.

Και υπάρχει και εκεί μία πρόοδος και θα ήταν πολύ σημαντικό να μειωθούν και τα έξοδα αποθήκευσης και φύλαξης ενέργειας. Για παράδειγμα, οι συσσωρευτές σε θερμικές μονάδες, σε άλλες μορφές συσώρευσης και αποθήκευσης. Πρέπει λοιπόν να σκεφτούμε τρόπους αποθήκευσης ενέργειας με διακοπτόμενες μορφές ενέργειας, όπως η αιολική και η ηλιακή.

Για τη γεωθερμική, για την αιολική και για την ηλιακή ενέργεια πρέπει να σκεφτούμε τα προβλήματα που μπορεί να προκύπτουν και από αυτή την άποψη είναι οι βέλτιστες. Με την πάροδο των χρόνων, εάν καταστούμε καλοί στην αξιοποίησή τους, θα υπάρχουν πολύ λιγότερα προβλήματα. Στο εξής λοιπόν, θα ήμουν πολύ ανοιχτόμυαλος γιατί οι κίνδυνοι είναι τόσο μεγάλοι και πραγματικά θα πρέπει να αξιοποιήσουμε όλες τις διαθέσιμες τεχνολογίες για να δούμε τι λύσεις μπορούμε να βρούμε.

Αν υπάρχει κάποια αντίφαση μεταξύ του Μπρέτον Γουντς και της βιώσιμης ανάπτυξης; Νομίζω ότι υπάρχει μία ένταση μεταξύ των δομών του Μπρέτον Γουντς και της διακυβέρνησης και της εξουσίας που προβλέπονται εκεί και υπάρχει κάποια συνεργασία που πρέπει να επιτύχουμε. Διότι η εξουσία, τα πολιτικά συστήματα, τα εκλογικά συστήματα ανά τον κόσμο δομήθηκαν με βάση τις τότε δομές. Χρειάζεται λοιπόν συνεργασία αυτή τη στιγμή.

Η Κίνα και η Ινδία προφανώς είναι πολύ σημαντικές χώρες και όχι μόνο ως προς αυτό το ζήτημα. Πιστεύω λοιπόν ότι χρειάζονται θεσμικές δομές οι οποίες να είναι πιο καλά συντονισμένες με την τρέχουσα κοινωνική και οικονομική συγκυρία, ώστε να επιτύχουμε τη συνεργασία που χρειαζόμαστε. Αλλά τούτου λεχθέντος, δεν νομίζω ότι οι δομές του Μπρέτον Γουντς αποτελούν μεγάλο φραγμό ή ανασταλτικό παράγοντα για την πρόοδο.

Εργάστηκα 3,5 χρόνια στην Παγκόσμια Τράπεζα και νομίζω την ξέρω αρκετά καλά. Επισκεπτόμουν και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για μεγάλα χρονικά διαστήματα, γνωρίζω και αυτό το θεσμό αρκετά καλά. Σε γενικές γραμμές, δεν είναι και τόσο σημαντικοί θεσμοί. 16 δισ. ετησίως δανείζει η Παγκόσμια Τράπεζα, ενώ οι διάφορες εμπορικές εθνικές τράπεζες δανείζουν το 100πλάσιο αυτού του ποσού. Συνεπώς, δεν νομίζω ότι είναι και τόσο σημαντικοί, δεν πρέπει να υπερβάλλουμε ως προς τη σημασία τους. Είναι πολύτιμοι θεσμοί και οργανισμοί βεβαίως.

Δουλειά μας είναι να φροντίσουμε να διευκολύνουμε τη συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας.

Σε αυτή την περίπτωση, στο πλαίσιο του ΟΗΕ και στη σύμβαση-πλαίσιο, προβλέπεται η σύσταση ενός Παγκόσμιου Οργανισμού Περιβάλλοντος και θα υπάρξει σύνταξη σχεδίων για τις τρεις αδερφές, κάτι που έγινε και το 1984 μεταξύ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Θα υπάρχουν λοιπόν και πάλι τρεις αδερφές, οι τρεις αδερφές θα περιλαμβάνουν και έναν Παγκόσμιο Οργανισμό Περιβάλλοντος. Και δεν πρέπει αυτά να παρεμ-

βληθούν όμως, του χρόνου, στις διαπραγματεύσεις της Κοπεγχάγης. Αν επιτύχει το εγχείρημα της Κοπεγχάγης θα μπορούμε να είμαστε αισιόδοξοι.

Για τον πληθυσμό τώρα. Ως προς τον παγκόσμιο πληθυσμό, θα πρέπει να σκεφτούμε τι επηρεάζει τον παγκόσμιο πληθυσμό. Έχουμε μάθει αρκετά στην κοινωνιολογία, στην οικονομική επιστήμη, με βάση τα δημογραφικά στοιχεία. Αυτό που επηρεάζει τον πληθυσμό, ουσιαστικά είναι η εκπαίδευση των γυναικών, οι δυνατότητες που πρέπει να παρέχονται στις γυναίκες στο πλαίσιο του εργατικού δυναμικού, η αναπαραγωγική υγεία του πληθυσμού.

Εν γένει, αυτά είναι τα τρία πιο σημαντικά στοιχεία. Και βέβαια, η άρση των εμποδίων που θέτουν οι άντρες στις γυναίκες ως προς την εκπαίδευσή τους και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Αυτά είναι τα εμπόδια. Εάν οι κοινωνίες αναπτυχθούν, οι ευκαιρίες θα επεκταθούν. Η ανάλυση λοιπόν των παραγόντων που διαμορφώνουν τον πληθυσμό, ουσιαστικά μας οδηγεί σε αυτούς τους παράγοντες που ανέφερα.

Στο Μπαγκλαντές, το ποσοστό γεννητικότητας έπεσε από 6 παιδιά ανά γυναίκα, σε 3 παιδιά και μειώνεται ακόμη περισσότερο. Και αυτή είναι μια πραγματικά εξαιρετική δημογραφική αλλαγή στο πλαίσιο των διαδικασιών που περιέγραψα. Αυτό θα πρέπει να κάνουμε, να μεγεθύνουμε την οικονομία μας, να επεκτείνουμε τις ευκαιρίες εκπαίδευσης, να καταρρίψουμε τους φραγμούς που αντιμετωπίζουν στην αγορά εργασίας και να φροντίσουμε οι υπηρεσίες υγείας να είναι διαθέσιμες για τις γυναίκες.

Αυτά είναι τα πράγματα που πρέπει να κάνουμε, γιατί είναι σωστό και για τις γυναίκες και για τον τρόπο που κατανοούμε την οικονομική ανάπτυξη και έχουν και μεγάλη επίπτωση στον πληθυσμό. Αυτά τα πράγματα λοιπόν θα έπρεπε να κάνουμε σε κάθε περίπτωση. Και το επιχείρημα ενισχύεται από τις κλιματικές αλλαγές. Όμως, σε κάθε περίπτωση θα έπρεπε να προβούμε σε αυτές τις διασφαλίσεις.

Ζώντας στην Κίνα και την Ινδία, είδα κάποιες υποχρεωτικές, αν θέλετε, προσεγγίσεις ως προς τον έλεγχο του πληθυσμού, που έχουν τεθεί σε εφαρμογή. Δεν θα έπρεπε να φτάσουμε εκεί. Υπήρξε μεγάλη αντίδραση όταν προσπάθησαν να επιβάλουν αυτούς τους περιορισμούς στην Ινδία. Έτσι βλέπω λοιπόν τον πληθυσμό.

Οι ΗΠΑ και η Κίνα, ναι, είναι οι δύο πιο σημαντικές χώρες ως προς το θέμα αυτό. Νομίζω ότι κατανοούν την αλληλεξάρτησή τους. Αν μία αποχωρήσει, δεν πρόκειται να επιτύχουμε συμφωνία. Συνεπώς, ως πολίτες, ως επιχειρηματίες, ως ακαδημαϊκοί και ως Ευρωπαίοι, δουλειά μας είναι να φροντίσουμε να διευκολύνουμε τη συνεργασία μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας. Εάν μία αποχωρήσει από τις διαπραγματεύσεις δεν θα υπάρξει συμφωνία. Αλλά φαίνεται, ευτυχώς, ότι διαβλέπουν τις ενδείξεις, τις κατανοούν. Γιατί αν υπάρξει πιθανώς κάποιος παράγοντας διάσπασης της συμφωνίας, θα καταστούν και οι δύο ευάλωτες. Και νομίζω ότι το κατανοούν αυτό.

Το πρόβλημα δεν είναι τα μέτρα, είναι η δέσμευση.

Ως προς τα νούμερα. Νομίζω ότι καλό είναι να είναι κανείς καχύποπτος ως προς τους αριθμούς. Τι έκανα εγώ λοιπόν: Πολλαπλασίασα τους 50 γιγατόνους που θα πρέπει να μειώσουμε το 2050, με το κόστος περικοπής. Δεν είναι το κόστος επιδιόρθωσης, είναι το κόστος καθαρισμού ουσιαστικά αν θέλετε.

Αυτό είναι το κόστος για το οποίο μιλούσα.

Τώρα, αν ήταν πολύ μεγάλα τα μέτρα του Κιότο, ίσως πολύ μεγαλεπήβολα. Νομίζω ότι το πρόβλημα δεν είναι τα μέτρα, το πρόβλημα είναι η δέσμευση. Δεν υπήρχε ικανή δέσμευση από τους πολιτικούς για τα τόσο σημαντικά αυτά θέματα. Οι επιστήμονες γνωρίζουν σαφέστατα το πόσο σημαντικά ήταν αυτά τα ζητήματα, αλλά δεν νομίζω ότι ουσιαστικά αυτό είναι κάτι το οποίο πέρασε στους πολιτικούς και στην πολιτική ζωή. Και νομίζω ότι χρειαζόμαστε μία διεθνή κατανόηση, γιατί ο καθένας θέλει να ξέρει ότι, εάν εγώ μετακινηθώ, θα μετακινηθούν και οι άλλοι και τότε είμαι διατεθειμένος να κάνω κάποια κίνηση.

Η παγκόσμια συμφωνία είναι πάρα πολύ σημαντική για την ανάληψη δράσης.

Αναφερθήκατε στη φιλοσοφία αυτών που επωφελούνται από τις δράσεις άλλων. Αυτό που είναι αισιόδοξο είναι ότι πολλοί είναι διατεθειμένοι να κάνουν αυτό που θεωρούν ως υπεύθυνη δράση. Αλλά και κάποιοι άλλοι είναι έτοιμοι να κάνουν παραπάνω, αν κάποιοι άλλοι κάνουν πρώτα κάτι παραπάνω. Νομίζω ότι η παγκόσμια συμφωνία αναφορικά με την αμοιβαία κατανόηση είναι πάρα πολύ σημαντική για την ανάληψη δράσης.

Νομίζω ότι η επιβολή δεν θα γίνει μέσα από κάποιον παγκόσμιο φορέα που θα έρθει με μια μεγάλη αστυνομική δύναμη «που θα κυνηγά τον κόσμο» αν δεν εκπληρώνει τις υποσχέσεις. Ο Άρνολντ Σβαρτζενέγκερ επανεξελέγη με μεγάλη πλειοψηφία διατυμπανίζοντας το περιβαλλοντικό του πρόγραμμα. Οι πολιτικές διεργασίες είναι αυτές που χρειαζόμαστε, δηλαδή να υπάρχει και η λογοδοσία των κυβερνήσεων.

Τα κράτη είχαν διάφορες προτεραιότητες. Και λένε: ΟΚ, θα σε φροντίσω εγώ σε αυτό, όταν με φροντίσεις εσύ σε κάποιο άλλο θέμα. Μιλάνε λοιπόν για την ενέργεια, μιλάνε για την άμυνα, μιλάνε για την απελευθέρωση κάποιων αγορών, μιλάνε για τη μετακίνηση πληθυσμών, για τη μετανάστευση. Όλοι ανησυχούν για όλα, αλλά κάποιοι ανησυχούν περισσότερο για κάποια θέματα από τους άλλους.

Αυτό που λέω εγώ είναι ότι δεν είναι μόνο μια πολιτική διαδικασία, αλλά μια πολιτική διαδικασία επαναλαμβανόμενης διεθνούς δράσης σε πολλά επίπεδα. Και αν κάποιος το «παίξει δύσκολος» σε αυτό, τότε η ζωή του θα είναι πολύ πιο δύσκολη στη διεθνή πολιτική. Νομίζω ότι αυτό είναι κάτι το οποίο πρέπει να αξιοποιήσουμε και να εκμεταλλευτούμε.

Τέλος, αναφορικά με τους οικονομολόγους και το περιβάλλον. Ναι, οι οικονομολόγοι δεν ασχολούνταν πολύ με το περιβάλλον. Το μόνο που μπορώ να πω είναι ότι γινόμαστε ολοένα και καλύτεροι.

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ: Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Sir Nicholas για την εξαιρετική του ομιλία. Νομίζω ότι μάθαμε πολλά. Και θα ήθελα να ευχαριστήσω και τους συμμετέχοντες στο πάνελ, καθώς επίσης και όλους εσάς που ήσασταν εδώ μαζί μας σήμερα.

Σας ευχαριστώ.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ SIR NICHOLAS STERN ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Στο πλαίσιο της επίσκεψής του στην Ελλάδα, ως επίσημος προσκεκλημένος του ΣΕΒ, ο Sir Nicholas Stern πραγματοποίησε σειρά επαφών με την πολιτική ηγεσία της χώρας.

Συγκεκριμένα, κατά τη δεύτερη μέρα παραμονής του στην Αθήνα (Πέμπτη, 27 Νοεμβρίου 2008) ο βρετανός ακαδημαϊκός συναντήθηκε με την Υπουργό Εξωτερικών, κ. Ντόρα Μπακογιάννη, με την ευκαιρία της επίσημης παρουσίασης της ελληνικής έκδοσης της σύνοψης της Έκθεσης Στερν για τα οικονομικά της κλιματικής αλλαγής, που υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και με την ευγενική υποστήριξη της Βρετανικής Κυβέρνησης.

Στη συνέχεια ο κ. Stern, συνοδευόμενος από τον βουλευτή και Πρόεδρο της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος, κ. Κυριάκο Μπιστοτάκη, μετέβη στη Βουλή των Ελλήνων, όπου συναντήθηκε με τον Πρόεδρο της Βουλής κ. Δημήτρη Σιούφα. Ακολούθησε ομιλία του κ. Stern σε κοινή Συνεδρίαση των Διαρκών Επιτροπών Οικονομικών Υποθέσεων, Παραγωγής & Εμπορίου και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Προστασίας Περιβάλλοντος, ενώ στη συνέχεια είχε συνάντηση με τον Αρχηγό της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης κ. Γιώργο Παπανδρέου, στα γραφεία του ΠΑΣΟΚ στη Βουλή. Το πρόγραμμα επαφών του κ. Stern ολοκληρώθηκε με συνάντησή του με τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ κ. Γιώργο Σουφλιά.

Στις διαδοχικές του συναντήσεις, τον Sir Nicholas Stern συνόδευσε αντιπροσωπεία του ΣΕΒ, με επικεφαλής τον Πρόεδρο του ΣΕΒ, κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλο, τον Πρόεδρο του Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, κ. Ευθύμιο Βιδάλη και το Γεν. Γραμματέα του ΣΕΒ, κ. Αναστάσιο Καλλιτσάντη.

Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτελεί μία αστική, μη κερδοσκοπική εταιρία που ιδρύθηκε το 2008 από 31 επιχειρήσεις-μέλη του ΣΕΒ οι οποίες έχουν αυτοδεσμευθεί στη σταδιακή εφαρμογή και διάδοση ενός Κώδικα 10 αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στόχος του Συμβουλίου είναι να αποτελέσει τον ισχυρό και δυναμικό συντελεστή των επιχειρήσεων, που θέλουν και μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και στη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου διαλόγου για τη συζήτηση και τη στάθμιση των κρίσιμων θεμάτων της Βιώσιμης Ανάπτυξης μεταξύ επιχειρήσεων, Πολιτείας και, γενικότερα, της κοινωνίας.

Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο προωθεί δράσεις επικοινωνίας, ενημέρωσης & επιμόρφωσης των μελών και της κοινωνίας γενικότερα, δράσεις συνεργασίας και ενέργειες προβολής της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Το Συμβούλιο ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη συμμετέχει στο περιφερειακό δίκτυο του World Business Council for Sustainable Development (WBCSD), το οποίο θεωρείται -μετά την Ευρωπαϊκή Ένωση- ο πιο αξιόπιστος οργανισμός στα θέματα της Βιώσιμης Ανάπτυξης διεθνώς.

Στόχος του Συμβουλίου είναι να αποτελέσει τον ισχυρό και δυναμικό συντελεστή των επιχειρήσεων, που θέλουν και μπορούν να παίξουν ηγετικό ρόλο στην προώθηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Ο Κώδικας Αρχών

Τα μέλη του νέου Συμβουλίου του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη δεσμεύονται να:

1. Σέβονται τις αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης και να τις εντάσσουν στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεών τους.
2. Προωθούν την υιοθέτηση περιβαλλοντικά ορθών και επιστημονικά θεμελιωμένων μεθόδων σχεδιασμού των δραστηριοτήτων τους.
3. Προσανατολίζονται προς την παραγωγή προϊόντων και την παροχή υπηρεσιών με θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.
4. Προωθούν την εφαρμογή διαδικασιών παραγωγής, που δίνουν έμφαση στην ανακύκλωση, στην εξοικονόμηση φυσικών πόρων και στην ορθή διαχείριση των παραγόμενων αποβλήτων.
5. Εκπαιδεύουν και καταρτίζουν κατάλληλα το ανθρώπινο δυναμικό τους και να επενδύουν σε φυσικούς, τεχνολογικούς και οικονομικούς πόρους, με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη.
6. Προωθούν τη συνεχή βελτίωση των επιδόσεών τους στους τομείς της υγιεινής, της ασφάλειας και της προστασίας του περιβάλλοντος.
7. Παρέχουν ορθή πληροφόρηση στις αρχές και την κοινωνία για τις δραστηριότητές τους και να επιδιώκουν ειλικρινή διάλογο με όσους επηρεάζονται από αυτές.
8. Συμβάλλουν στην κοινωνική, πολιτιστική και γενικότερη οικονομική ανάπτυξη των κοινωνιών όπου δραστηριοποιούνται.
9. Υιοθετούν την εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων εταιρικής διακυβέρνησης.
10. Εκπληρώνουν με συνέπεια τις θεσμοθετημένες υποχρεώσεις τους, με πνεύμα διαφάνειας και επιχειρηματικής ηθικής.

Τα Ιδρυτικά Μέλη

Οι 31 επιχειρήσεις-μέλη του ΣΕΒ και ιδρυτικά μέλη του Συμβουλίου ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι:

1. ALAPIS ABEE ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΩΝ & ΧΗΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ
2. BRITISH AMERICAN TOBACCO ΕΛΛΑΣ Α.Ε.Ε.
3. CHIMAR HELLAS Α.Ε.
4. CIVITAS GROUP Α.Ε.
5. COCA-COLA ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΜΦΙΑΛΩΣΕΩΣ Α.Ε.
6. ELBISCO Α.Β.Ε.Ε.
7. EURISKO ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ & ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ
8. INTRACOM IT SERVICES
9. KANTOR ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.Ε.
10. LAVIPHARM Α.Β.Ε.
11. NEXANS ΕΛΛΑΣ Α.Β.Ε.
12. POLYECO Α.Ε.
13. S&B ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ Α.Ε.
14. SCHNEIDER ELECTRIC Α.Ε.
15. STAR ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ
16. V+O COMMUNICATION Α.Ε.
17. VODAFONE Α.Ε.
18. WIND ΕΛΛΑΣ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ Α.Ε.Β.Ε.
19. Α.Γ.Ε.Τ. ΗΡΑΚΛΗΣ
20. ΒΙΟΧΑΛΚΟ Α.Ε.
21. ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.
22. ΕΛΛΑΚΤΩΡ Α.Ε.
23. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΛΙΑ Α.Ε.
24. ΙΟΝ Α.Ε.
25. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε. – ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
26. ΝΗΡΕΥΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ Α.Ε.
27. ΠΑΡΘΕΝΩΝ Α.Ε.
28. ΡΕΗΚΑΠ Α.Ε.
29. ΣΕΛΜΑΝ ΕΛΛΗΝΟΕΛΒΕΤΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΞΥΛΟΥ Α.Ε.
30. ΤΙΤΑΝ Α.Ε. ΤΣΙΜΕΝΤΩΝ
31. ΧΑΤΖΗΛΟΥΚΑΣ Α.Ε.

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5 • 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000, 210 3237 325 • F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr • www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

5, Xenophontos Str • 105 57 Athens, Greece

T: +30 211 5006 000, +30 210 3237 325 • F: +30 210 3222 929

E: info@sev.org.gr • www.sev.org.gr